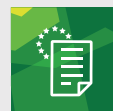

Specialioji ataskaita

Finansinės pataisos įgyvendinant sanglaudos politiką

Sudėtinga sistema ir kol kas tik vienas Komisijos
priimtas sprendimas

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Turinys

	Dalis
Santrauka	I–IV
Įvadas	01–12
Sanglaudos politika	01–02
Finansinės pataisos įgyvendinant sanglaudos politiką	03–09
Funkcijos ir atsakomybės sritys nagrinėtoje srityje	10–12
Audito apimtis ir metodas	13–17
Pastabos	18–77
Dėl sudėtingos teisinės sistemos Komisijai sudėtinga taikyti finansines pataisas	18–30
Finansinių pataisų tikslas nėra vien tik užtikrinti ES išlaidų teisėtumą ir tvarkingumą	19–20
Finansinės pataisos procedūra neturi vykdymo termino	21–24
Komisijos privalomų grynųjų finansinių pataisų procedūra yra sudėtinga ir jai taikomi apribojimai	25–26
2021–2027 m. teisinė sistema nėra reikšmingai patobulinta, palyginti su ankstesnio laikotarpio sistema	27–30
Komisija priėmė tik vieną sprendimą dėl finansinių pataisų, ir pasiūlė valstybėms narėms atlikti finansines pataisas	31–65
Valstybės narės atliko finansines pataisas remdamosi Komisijos patikrinimų ir Audito Rūmų audito išvadomis	32–33
Komisijos atlikto vertinimo ir finansinių pataisų taikymo trūkumai, kai reikia atsižvelgti į audito metu nustatytus faktus	34–41
Komisija pati finansinių pataisų pagal Audito Rūmų audito metu nustatytus faktus neatliko, tačiau tai padaryti paprašė valstybių narių	42–46
Komisijos 2014–2020 m. taikytos privalomų grynųjų finansinių pataisų nuostatos nedavė laukiamų rezultatų	47–65

Ataskaitos apie finansinių pataisų taikymą nėra pakankamai patikimos 66–77

Bendra pataisų suma neatskleidžiama, o nurodytos sumos nėra pakankamai patikimos 67–70

Valstybės narės ne visada teisingai pranešė apie finansines pataisas, atliktas po audito institucijų patikrų 71–72

Įvertintos būsimos pataisos neatspindi Komisijos gebėjimo nustatyti ir ištaisyti sanglaudos politikos išlaidų klaidas 73–77

Išvados ir rekomendacijos 78–89

Priedai

I priedas. Proceso, kuriuo pagal Bendrąjį nuostatų reglamentą Nr. 1303/2013 nustatoma Komisijos finansinė pataisa, chronologija

II priedas. Privalomų grynųjų finansinių pataisų, susijusių su dideliais valdymo ir kontrolės sistemų trūkumais, taikymo teisiniai reikalavimai

III priedas. Įvertintų būsimų pataisų ir faktinių finansinių pataisų palyginimas veiksmų programose, kurių likutinis klaidų lygis viršija 2 %

Santrumpos

Terminų žodynelis

Komisijos atsakymai

Chronologija

Audito grupė

Santrauka

I Sanglaudos politika įgyvendinama pagal pasidalijamojo valdymo principą, o tai reiškia, kad valstybės narės ir Europos Komisija kartu atsako už ES biudžeto apsaugą. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad išlaidose, kurias jos prašo kompensuoti ES biudžeto lėšomis, nebūtų reikšmingų klaidų. Komisija gali iš valstybių narių susigrąžinti nepagrįstai išmokėtas ES lėšas ir per metinę biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūrą ji atsiskaito Europos Parlamentui ir Tarybai už išlaidų tvarkingumą. Siekdamos išvengti reikalavimų neatitinkančių išlaidų finansavimo ES lėšomis, tiek valstybės narės, tiek Komisija, kai reikia, turi atlikti finansines pataisas.

II Nagrinėjome, ar sanglaudos politikos įgyvendinimui taikomas finansinių pataisų metodas yra tinkamai parengtas ir ar Komisija veiksmingai juo naudojasi, kad apsaugotų ES finansinius interesus. Nagrinėjome 2014–2020 m. ir 2021–2027 m. reguliavimo sistemas ir finansinių pataisų taikymą bei ataskaitų teikimą 2014–2020 m. laikotarpiu.

III Apskritai darome išvadą, kad Komisija nustatė valdymo ir kontrolės sistemų pažeidimus ir veikimo trūkumus ir pasiūlė finansines pataisas, kurias valstybės narės atliko. Tačiau pati Komisija savo pirmą sprendimą dėl 2014–2020 m. laikotarpiui taikomos finansinės pataisos priėmė 2025 m. rugsėjo mėnesį. Nustatėme, kad pačios Komisijos gebėjimą atlikti finansines pataisas sunkino keli veiksniai, visų pirma:

- finansinių pataisų mechanizmą reglamentuojanti teisinė sistema yra sudėtinga ir nėra griežtai apribota laiko atžvilgiu. Be to, reikalavimas nustatyti, kuriam ekonominės veiklos vykdytojui pažeidimas priskirtinas, iš esmės neapima už programą atsakingų institucijų, kurios atlieka savo funkciją, ir kurioms pavesta vykdyti ES biudžetą. Todėl, tai atvejais, kai ES biudžetui kyla didžiausia rizika – kai už programą atsakinga institucija neužtikrina veiksmingo valdymo ir kontrolės sistemos veikimo – vien dėl to Komisija negali taikyti privalomos gryniosios finansinės pataisos;
- 2021–2027 m. laikotarpio teisinės sistemos nuostatos, palyginti su 2014–2020 m. laikotarpiu taikytomis nuostatomis, nėra reikšmingai patobulintos;
- kai kuriais atvejais Komisija neteisingai kiekybiškai įvertino siūlomas pataisas ir nukrypo nuo ES teisės aktų nuostatų, apribodama nacionalinių institucijų būsimų auditų apimtį;

- buvo atvejų, kai finansinės pataisos procedūrų inicijavimas buvo atidėtas ir jų trukmė pratęsta, nes po galutinės audito ataskaitos reikėjo atlikti papildomą patikrinimą ir prailginti procesą, kuriuo Komisija siekė susitarimo su valstybėmis narėmis dėl finansinių pataisų sumos;
- gavusi kai kurių Audito Rūmų auditų rezultatus, Komisija per ilgai delsė imtis tolesnių veiksmų jų pagrindu;
- buvo atvejų, kai Komisija, neturėdama pakankamo pagrindo, tikslino savo galutines audito išvadas, ir atvejų, kai Europos Audito Rūmai nustatė kiekybiškai įvertinamus faktus, tačiau Komisija į juos neatsižvelgė;
- Komisija nepakankamai aiškiai apibrėžė didelių trūkumų vertinimo kriterijus ir pagrindinių reikalavimų kategorijas, kad būtų užtikrintas objektyvus vertinimas. Kai kuriais atvejais Komisija netaikė privalomų grynųjų finansinių pataisų, nors pagal teisinius kriterijus tai turėjo būti daroma. Privalomą grynųjų finansinių pataisų procedūrą, turinčią įtakos valstybių narių gautoms lėšoms, Komisija inicijavo praėjus daugiau nei trejiems metams nuo to, kai jau buvo aišku, kad teisiniai kriterijai to reikalauja, ir pasiūlė mažesnes finansines pataisas, nei reikalaujama pagal teisės aktus;
- Komisija teikia ataskaitas apie valstybių narių atliktas finansines pataisas, tačiau informacija jose yra neišsami ir nepakankamai patikima.

IV Remdamiesi šiomis išvadomis, Komisijai rekomenduojame:

- taikyti finansines pataisas tik taip, kaip numatyta teisinėje sistemoje;
- užtikrinti, kad finansinės pataisos būtų atliktos laiku;
- užtikrinti nuoseklumą vertinant valdymo ir kontrolės sistemas bei didelius trūkumus; ir
- didinti informacijos skaidrumą ir tikslumą metinėse veiklos ataskaitose ir metinėje sanglaudos politikos valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitoje.

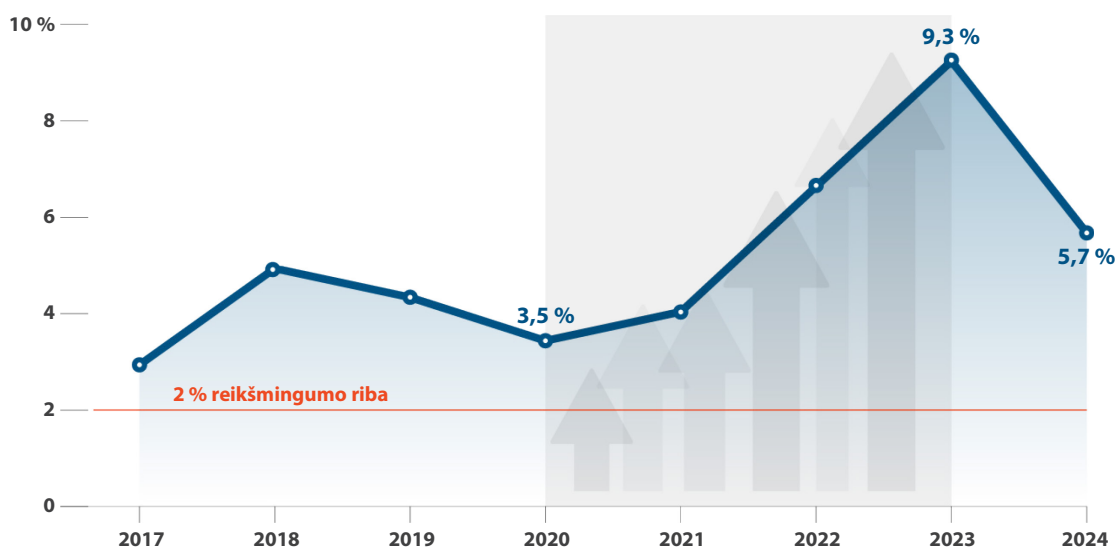
Ivadas

Sanglaudos politika

01 Sanglaudos politika įgyvendinama pagal pasidalijamojo valdymo principą¹, o tai reiškia, kad valstybės narės ir Europos Komisija² kartu atsako už ES biudžeto apsaugą. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu sanglaudos politikos biudžetas, įskaitant Sanglaudai ir Europos teritorijoms skirta ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyvą (REACT-EU), iš viso sudarė 404,8 milijardo eurų³. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad išlaidose, kurias jos prašo kompensuoti ES biudžeto lėšomis, nebūtų reikšmingų klaidų. Komisija turi imtis veiksmų, kad susigrąžintų iš valstybių narių nepagrįstai išmokėtas ES lėšas, jei valstybės narės pačios neištaiso išlaidų klaidų, už kurias atsakomybę pirmiausia tenka joms.

02 Savo metinėse ataskaitose vis nustatome, kad klaidų lygis sanglaudos politikos srityje viršija 2 % reikšmingumo ribą, o tai rodo papildomų taisomųjų veiksmų poreikį. Pastaraisiais metais šis rodiklis gerokai viršijo šią ribą, kaip parodyta **1 diagramoje**.

1 diagrama – Apskaičiuotas sanglaudos išlaidų klaidų lygis, 2017–2024 m.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis jų metinėmis ataskaitomis.

¹ Bendrųjų nuostatų reglamento (BNR) 1303/2013 74 straipsnis.

² Europos Sąjungos sutarties 325 straipsnis.

³ Sanglaudos atvirųjų duomenų platforma, Europos Komisija.

Finansinės pataisos įgyvendinant sanglaudos politiką

03 Siekdamas užkirsti kelią reikalavimų neatitinkančių išlaidų finansavimui ES lėšomis, valstybės narės ir Komisija⁴ turi atlikti finansines pataisas. Sanglaudos politikoje taikomos finansinės pataisos reglamentuojamos Bendrųjų nuostatų reglamentu (BNR). Vienas BNR⁵ taikomas 2014–2020 m. laikotarpiui, o kitas – 2021–2027 m. laikotarpiui⁶.

Valstybių narių atliekamos finansinės pataisos

04 Už programas atsakingos valstybių narių institucijos, nustačiusios pažeidimus, taiko finansines pataisas, išskaičiuodamos reikalavimų neatitinkančias išlaidas iš Komisijai pateiktų mokėjimo prašymų ar sąskaitų. Jos gali pakeisti netinkamas finansuoti išlaidas kitomis, jų nuomone, tinkamomis teisėtomis ir reikalavimus atitinkančiomis išlaidomis pagal tą pačią veiksmų programą⁷. Taip išlaikomas bendras programos ES finansavimo lygis.

05 Valstybių narių atliktos finansinės pataisos yra nacionalinių audito institucijų atliktų auditų (3,4 milijardo eurų nuo 2014–2020 m. laikotarpio pradžios⁸), valdymo patikrinimų, taip pat Komisijos auditų ir tolesnių veiksmų, susijusių su Audito Rūmų auditais ir Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) tyrimais, rezultatas.

Komisijos atliekamos finansinės pataisos

06 Kaip numatyta BNR, Komisija, nustačiusi reikalavimų neatitinkančių ES finansavimui gauti deklaruotų išlaidų⁹ arba didelių valdymo ir kontrolės sistemos trūkumų, valstybei nariui pateikia savo preliminarį išvadą. Pasiekus susitarimą, valstybė narė atlieka finansinę pataisą, kaip aprašyta aukščiau **04** ir **05** dalyse¹⁰. Ji išbraukia nurodytas susijusias išlaidas ir jai leidžiama pakartotinai panaudoti lėšas.

⁴ BNR 1303/2013 85 straipsnis.

⁵ BNR 1303/2013.

⁶ BNR 2021/1060.

⁷ BNR 1303/2013 143 straipsnio 3 dalis.

⁸ Priedai prie DG REGIO 2024 AAR, p. 119 ir DG EMPL 2024 AAR, p. 118.

⁹ Turi atitikti BNR 1303/2013 144 straipsnio kriterijus.

¹⁰ Ten pat, 145 straipsnio 5 dalis.

07 Jei Komisija ir valstybė narė nesusitaria, Komisija privalo priimti sprendimą atlikti finansinę pataisą¹¹. Tokiu atveju valstybei narei neleidžiama reikalavimus neatitinkančių išlaidų pakeisti kitomis tinkamomis finansuoti išlaidomis, o jos gaunamas ES finansavimas galutinai sumažinamas. Kadangi visos finansinės pataisos, dėl kurių Komisija priėmė sprendimą, galutinai sumažina valstybei narei skirtas lėšas, jas vadiname grynosiomis finansinėmis pataisomis.

08 Jei Komisija arba Europos Audito Rūmai nustato pažeidimų, kurie rodo valstybės narės didelių valdymo ir kontrolės sistemų veiksmingo veikimo trūkumus, kurių valstybė narė nenustatė, apie juos nepranešė ir jų neištaisė iki pažeidimo nustatymo dienos¹², Komisija atlieka finansinę pataisą neatsižvelgdama į tai, ar valstybė narė sutinka, ar ne. Tiesioginis valstybei narei atitinkamai veiksmų programai įgyvendinti skirtų ES lėšų sumažinimas yra atgrasomoji priemonė, kuria siekiama pabrėžti, kad svarbu laikytis ES taisyklių. Kadangi šio konkretaus pagal BNR 145 straipsnio 7 dalį reikalaujamo sumažinimo negalima išvengti susitarus su valstybe nare, šioje ataskaitoje tai vadiname privaloma grynąja finansine pataisa. Ji privaloma ta prasme, kad valstybės narės negali pakeisti šių išlaidų kitomis, priešingai finansinėms pataisoms, nurodytoms **06** ir **07** dalyse.

09 2024 m. metinėse veiklos ataskaitose Komisija nurodė, kad remdamosi savo atliktais auditais (79 % atvejų), Europos Audito Rūmų auditais (14 %) ir OLAF tyrimais (7 %)¹³, nuo 2014–2020 m. laikotarpio pradžios valstybės narės atliko finansinių pataisų, kurių vertė 1,4 milijardo eurų. Pirmą sprendimą dėl finansinių pataisų, taikytinų 2014–2020 m. laikotarpiui, Komisija priėmė tik 2025 m. rugsėjo pabaigoje.

Funkcijos ir atsakomybės sritys nagrinėtoje srityje

10 Siekiant užtikrinti sanglaudos politikos išlaidų tvarkingumą taikomi trys kontrolės ir užtikrinimo lygiai; žr. **2 diagramą**.

¹¹ BNR 1303/2013 145 straipsnio 6 dalis.

¹² Ten pat, 145 straipsnio 7 dalis.

¹³ Priedai prie REGIO GD 2024 m. metinės veiklos ataskaitos, p.120 ir EMPL GD 2024 m. metinės veiklos ataskaitos, p. 119.

2 diagrama – Sanglaudos politikos vidaus kontrolės ir užtikrinimo sistema

Šaltinis: EAR, remiantis [apžvalgos 03/2024](#) 4 diagrama.

11 Pagal ES teisės aktus „Atsakomybė už pažeidimų tyrimą, reikiamas finansines pataisas ir lėšų susigrąžinimą visų pirma tenka valstybės narėms.“¹⁴. Valdymo ir audito institucijoms atlikus bendrą patikrą valstybės narės lygmeniu, parengiamas pagrindinis dokumentas, vadinamas patikinimo dokumentų rinkiniu.

12 Savo specialiojoje ataskaitoje dėl 2007–2013 m. laikotarpio prevencinių priemonių ir finansinių pataisų padarėme išvadą, kad apskritai Komisija veiksmingai pasinaudojo 2007–2013 m. laikotarpiu turėtomis priemonėmis, kad apsaugotų ES biudžetą nuo reikalavimų neatitinkančių išlaidų. Tačiau taip pat nustatėme, kad Komisija susidūrė su sunkumais stebėdama finansinių pataisų įgyvendinimą ir kad valstybių narių pateiktos informacijos apie įgyvendinimą nepakanka patikimai stebėsenai užtikrinti. Nustatėme, kad 2014–2020 m. laikotarpio reguliavimo nuostatos labai sustiprino Komisijos poziciją dėl ES biudžeto apsaugos, visų pirma įtraukiant finansines pataisas į metinį patikinimo dokumentų rinkinį ir įpareigojant Komisiją taikyti finansines pataisas konkrečiomis aplinkybėmis. Rekomendavome Komisijai sukurti integruotą taisomųjų priemonių stebėsenos sistemą, veiksmingai taikyti sugriežtintas nuostatas ir prireikus atlikti finansines pataisas.

¹⁴ BNR 1303/2013 143 straipsnio 1 dalis.

Audito apimtis ir metodas

13 Atlikdami šį auditą vertinome, ar finansinės pataisos yra veiksminga priemonė ir ar Komisija veiksmingai ja naudojosi, kad apsaugotų ES finansinius interesus 2014–2020 m. laikotarpiu.

14 Konkrečiai vertinome, koku mastu:

- reguliavimo sistema, taikoma tiek 2014–2020 m., tiek 2021–2027 m. laikotarpiams, suteikia tinkamą pagrindą Komisijai, prireikus, taikyti finansines pataisas;
- Komisija tinkamai atsižvelgė į savo ir Audito Rūmų audito metu nustatytus faktus, kad galėtų laiku taikyti finansines pataisas pagal teisės aktus;
- Komisija įdiegė patikimą ataskaitų apie finansinių pataisų įgyvendinimą teikimo sistemą.

15 Mūsų auditas apima 2014–2020 m. išlaidų laikotarpį, remiantis 2017–2023 finansiniais metais deklaruotomis išlaidomis. Taip pat įvertinome 2021–2027 m. laikotarpio finansinių pataisų reguliavimo sistemą. Įrodymus gavome šiais būdais:

- atitinkamų ES teisės aktų, teismų praktikos, mokslinės literatūros, vertinimo ataskaitų ir politikos dokumentų apžvalga;
- valstybėms narėms pateiktų gairių ir Komisijos vidaus gairių bei finansinių pataisų atlikimo procedūrų analizė;
- Komisijos vidaus audito tarnybos ataskaitų peržiūra;
- atvejų imties (auditų) peržiūra ir analizė, siekiant įvertinti, kaip Komisija nustatė ir vertino pažeidimus ir kaip jie atsispindėjo finansinėse pataisose;
- Komisijos sistemų ir paskelbtų ataskaitų duomenų kiekybinė analizė;
- susitikimai su Komisijos darbuotojais.

16 Atlikdami vertinimą ir atsižvelgdami į nustatytų pažeidimų reikšmingumą ir procedūrų trukmę, rėmėmės trimis skirtingomis rizikos vertinimu pagrįstomis imtimis:

- a) 16 Komisijos auditų, siūlančių finansines pataisas;
- b) 15 Europos Audito Rūmų auditų, kuriuose nurodytos kiekybiškai įvertinamos klaidos;
- c) 14 Komisijos auditų ir dviem Audito Rūmų auditais, kurių metu buvo nustatyta reikšmingų klaidų, dėl kurių Komisija galėjo atlikti privalomas finansines pataisas.

17 Šį auditą atlikome tokiu metu, kad pagrindiniai suinteresuotieji subjektai galėtų atsižvelgti į jo rezultatus artėjant 2014–2020 m. laikotarpio veiksmų programų užbaigimui ir įgyvendinant 2021–2027 m. laikotarpio veiksmų programas. Tikimės, kad mūsų ataskaita bus naudinga svarstant bet kokius būsimus teisės aktų patobulinimus, susijusius su finansinių pataisų rengimu ir taikymu.

Pastabos

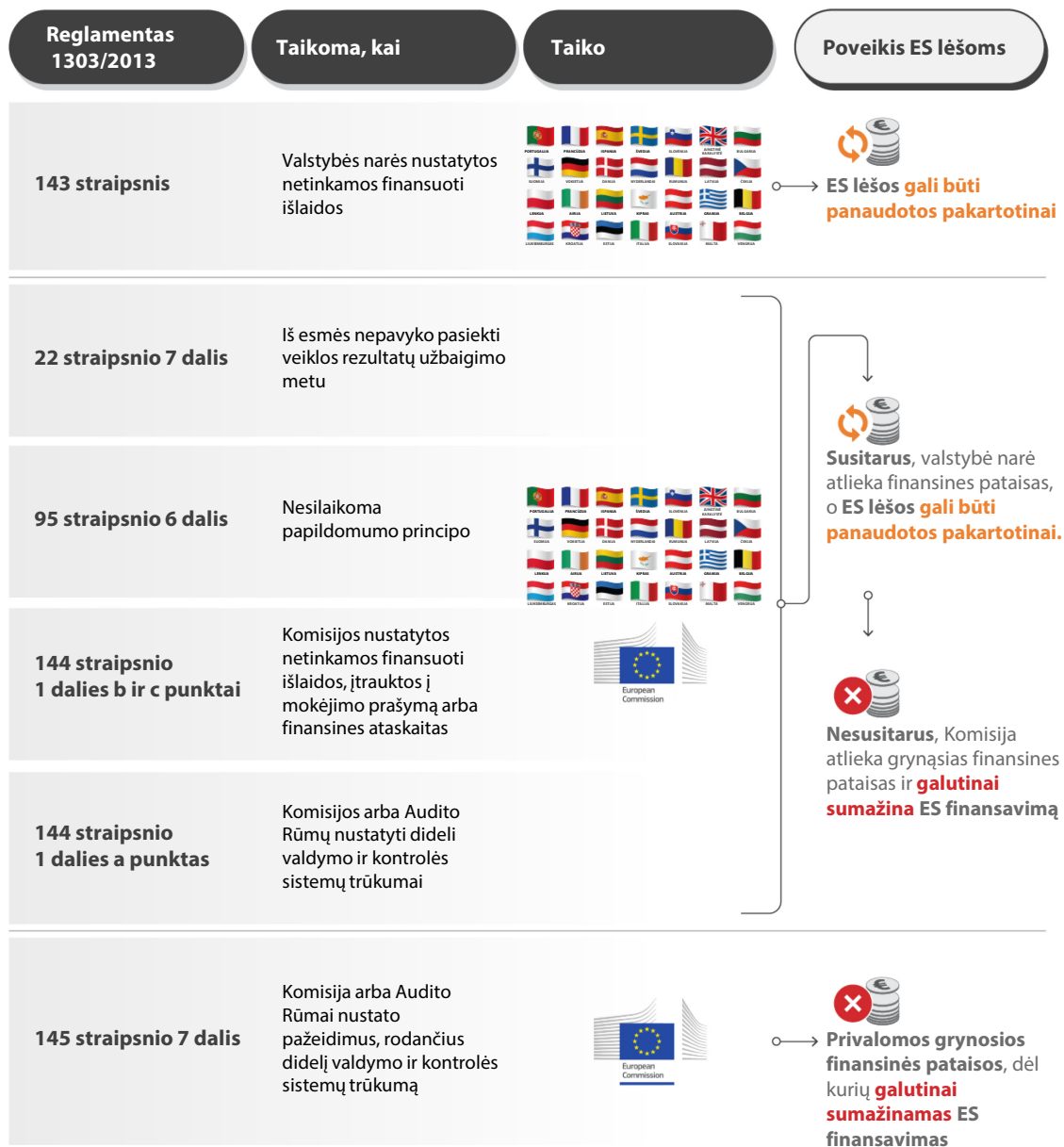
Dėl sudėtingos teisinės sistemos Komisijai sudėtinga taikyti finansines pataisas

18 Patikrinome, ar teisės aktuose nustatyti aiškūs finansinių pataisų tikslai, ar jų taikymo procedūra paprasta ir ar teisės aktais Komisijai sudaromos sąlygos išlaikyti pusiausvyrą tarp privalomo ir proporcingo pataisų taikymo. Galiausiai įvertinome, ar 2021–2027 m. laikotarpio teisinės sistemos pakeitimai pašalina ankstesnių nuostatų trūkumus.

Finansinių pataisų tikslas nėra vien tik užtikrinti ES išlaidų teisėtumą ir tvarkingumą

19 Finansinių pataisų taikymas nustatytas ES teisėje. Vertinome, ar susijusiose nuostatose nustatyti aiškūs jų taikymo tikslai. Nustatėme, kad ES teisės aktuose apibrėžti skirtingi atvejai, kai turi būti taikomos finansinės pataisos, kaip parodyta [3 diagramoje](#).

3 diagrama – Finansinių pataisų rūšys sanglaudos srityje

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Reglamentu 1303/2013.

20 Finansinėmis pataisomis siekiama, kad ES lėšomis nebūtų finansuojamos išlaidos, kuriomis pažeidžiama taikytina teisė¹⁵. Komisijos atliekamos finansinės pataisos taip pat padeda „apsaugoti Sąjungos biudžetą“¹⁶. Pastebime, kad finansinėmis pataisomis siekiama užtikrinti ne tik išlaidų teisėtumą ir tvarkingumą, bet ir, kad:

- o valstybės narės patikimai valdytų ES lėšas;

¹⁵ BNR 1303/2013 85 straipsnio 1 dalis.

¹⁶ Ten pat, 72 konstatuojamoji dalis.

- o ES finansavimui nekiltų rizika dėl didelių veiksmingo valstybių narių valdymo ir kontrolės sistemų veikimo trūkumų;
- o jei Komisija atlieka finansines pataisas, valstybė narė galutinai praranda ES lėšas – visa veiksmų programai skirta ES lėšų suma arba dalis jos galutinai sumažinama (žr. **06–09** dalis).

Finansinės pataisos procedūra neturi vykdymo termino

21 Norint, kad finansinės pataisos būtų veiksmingos ir efektyvios, jos turėtų būti taikomos pagal aiškiai nustatytus terminus. Todėl į teisinę sistemą turėtų būti įtrauktos su terminais susijusios nuostatos. Išnagrinėjome teisines nuostatas, nustatančias, kada Komisija turėtų pradėti finansinių pataisų procedūrą ir kiek laiko ši procedūra turėtų trukti.

22 Nustatėme, kad Bendrųjų nuostatų reglamente 1303/2013 nenurodyta, per kiek laiko, Komisija, nuo to, kai sužino apie pažeidimus ir (arba) didelius trūkumus turi pradėti finansinės pataisos procedūrą. Ji pradeda procedūrą informuodama valstybę narę apie savo preliminarį tyrimo išvadą ir ketinimą taikyti finansines pataisas.

23 Be to, teisės aktuose nenustatytas terminas, per kurį turi būti užbaigta visa procedūra. Nors kai kurie atskiri etapai yra terminuoti (žr. **I priedo** paryškintus etapus), kitų etapų įgyvendinimo trukmė nenustatyta, todėl procedūra gali tęstis neribotą laiką.

24 Pagal teisinę sistemą Komisijai suteikta veiksmų laisvė spręsti, kada pradėti finansinių pataisų procedūrą ir kiek laiko ji gali trukti. Nėra teisinio termino arba aiškiai apibrėžto laikotarpio, su kuriuo būtų galima palyginti Komisijos finansinių pataisų taikymo praktiką (žr. faktinę įimtį įtrauktų atvejų trukmę **40** dalyje).

Komisijos privalomų grynųjų finansinių pataisų procedūra yra sudėtinga ir jai taikomi apribojimai

25 Kad teisės aktai būtų taikomi veiksmingai ir efektyviai, jie turi būti aiškūs, tikslūs ir paprasti. Nustatėme, kad teisinėje sistemoje nustatytos įvairios sąlygos, kurios visos turi būti įvykdytos, kad Komisija galėtų taikyti privalomą grynąją finansinę pataisą. Komisija taip pat turi apsvarstyti siūlomos finansinės pataisos proporcingumą, o šis procesas apima dar tris sąlygas (žr. **II priedą**).

26 Be to, privalomos grynios finansinės pataisos veiksmingos tada, kai jos taikomos esant to reikalaujančioms aplinkybėms. Tačiau pagal ES teisę privalomos grynios finansinės pataisos gali būti taikomos tik kai nustatyti pažeidimai rodo didelius valdymo ir kontrolės sistemos veiksmingo veikimo trūkumus. Pažeidimai gali kilti tik dėl ekonominės veiklos vykdytojo veiksmų ar neveikimo. Už programą atsakingos institucijos, atlikdamos savo funkciją, nėra ekonominės veiklos vykdytojai, todėl pagal ES teisę negali padaryti pažeidimų. Todėl, tai atvejais, kai ES biudžetui kyla didžiausia rizika – kai už programą atsakinga institucija neužtikrina veiksmingo valdymo ir kontrolės sistemos veikimo¹⁷ – vien dėl to Komisija negali taikyti privalomos grynios finansinės pataisos.

2021–2027 m. teisinė sistema nėra reikšmingai patobulinta, palyginti su ankstesnio laikotarpio sistema

27 2021–2027 m. laikotarpio teisės aktai turėtų būti grindžiami ankstesnio laikotarpio patirtimi ir pašalinti jo trūkumus. Nagrinėjome, ar taip buvo padaryta.

28 Viena reikšminga naujos teisinės sistemos supaprastinimo priemonių yra ta, kad net ir nesant didelių valdymo ir kontrolės sistemos trūkumų, Komisijos patvirtintose finansinėse ataskaitose nustačius reikalavimų neatitinkančių išlaidų Komisija turėtų atlikti privalomą grynąją finansinę pataisą. Tačiau ši nauja nuostata gali būti taikoma tik tuo atveju, kai „*valstybė narė nenustatė pažeidimo ir apie jį nepranešė*“¹⁸. Taigi, jei valstybė narė aptinka pažeidimą ir apie jį praneša, bet jo neištaiso, Komisija negali atlikti privalomos grynios finansinės pataisos.

29 Taip pat pažymime, kad 2014–2020 m. laikotarpiu nustačius didelių valdymo ir kontrolės sistemos trūkumų, kuriuos parodė pažeidimai, buvo taikomos privalomos grynios finansinės pataisos, kurios galutinai sumažino ES finansavimą valstybei narei tiek didelių trūkumų, tiek pažeidimų atveju. 2021–2027 m. laikotarpiu tokia pati situacija lemtų kitokį rezultatą, nes privaloma grynoji finansinė pataisa būtų taikoma tik nustačius pažeidimą¹⁹.

¹⁷ Komisijos deleguotojo reglamento 480/2014 IV priedas.

¹⁸ BNR 2021/1060 104 straipsnio 1 dalies b punktas.

¹⁹ BNR 2021/1060 104 straipsnio 4 dalis.

30 Kalbant apie finansinės pataisos procedūros pradžios terminų nustatymą, nuo ankstesnio laikotarpio padėtis nepasikeitė (žr. 22–24 dalis). Naujoji teisinė sistema šiuo klausimu nėra griežta, ir vis dar nėra nustatyti terminai keliems veiksams, kuriuos Komisija turi atlikti, kad galėtų taikyti finansines pataisas.

Komisija priėmė tik vieną sprendimą dėl finansinių pataisų, ir pasiūlė valstybėms narėms atlikti finansines pataisas

31 Komisija yra teisiškai įpareigota prireikus taikyti finansines pataisas. Išnagrinėjome, ar Komisija taikė būtinas finansines pataisas, kai jos pačios ar mūsų audito išvadose buvo nustatyta pažeidimų. Taip pat tikrinome, ar Komisija taikė privalomas grynąsias finansines pataisas nustačiusi pažeidimų, rodančių didelius valstybių narių valdymo ir kontrolės sistemų trūkumus.

Valstybės narės atliko finansines pataisas remdamosi Komisijos patikrinimų ir Audito Rūmų audito išvadomis

32 Komisija privalo taikyti finansines pataisas, kad ES lėšomis nebūtų finansuojamos išlaidos, kuriomis pažeidžiama taikytina teisė²⁰. Iki 2025 m. balandžio mėn. pabaigos Komisija pradėjo 28 finansinių pataisų procedūras, iš kurių keturios yra privalomos grynųjų finansinių pataisų. Iš minėtų 28 procedūrų 18 buvo užbaigtos, ir tik dėl vienos priimtas sprendimas taikyti finansinę pataisą.

33 Nuo 2014–2020 m. programavimo laikotarpio pradžios iki 2024 m. metinių sąskaitų uždarymo valstybės narės, remdamosi Komisijos patikrinimais, atliko finansinių pataisų, kurių vertė daugiau kaip 1 milijardas eurų. Komisija taip pat siūlė valstybėms narėms finansines pataisas, kai reikėjo atsižvelgti į Audito Rūmų audito metu nustatytus faktus. Dėl to valstybės narės nuo 2014–2020 m. laikotarpio pradžios atliko daugiau kaip 198 milijonų eurų vertės finansinių pataisų²¹.

²⁰ BNR 1303/2013 85 straipsnio 1 dalis.

²¹ Priedai prie REGIO GD 2024 m. metinės veiklos ataskaitos, p.120 ir EMPL GD 2024 m. metinės veiklos ataskaitos, p. 119.

Komisijos atlikto vertinimo ir finansinių pataisų taikymo trūkumai, kai reikia atsižvelgti į audito metu nustatytus faktus

34 Komisija turi pradėti finansinių pataisų procedūrą, kai pati atlikdama auditą nustato valdymo ir kontrolės sistemos pažeidimus ir (arba) didelius trūkumus. Peržiūrėjome, ar Komisija atliko finansines pataisas laikydamasi taikomų teisės aktų ir savo pačios gairių. Remdamiesi atrinktais atvejais, taip pat peržiūrėjome, ar jos veiksmai buvo atlikti laiku.

Kai kuriais atvejais Komisija neteisingai kiekybiškai įvertino siūlomas pataisas

35 Finansinės pataisos gali būti taikomos tik Komisijai jau deklaruotoms išlaidoms, ir jų kiekybinis įvertinimas grindžiamas atskirais nustatytais pažeidimų atvejais. Jei tikslaus kiekybinio įvertinimo neįmanoma atlikti, gali būti taikoma fiksuoto dydžio pataisa²². Tokiu atveju valstybių narių audito institucijos vis tiek turi patikrinti vėliau deklaruotas išlaidas²³. Remdamiesi 16 Komisijos atliktų auditų imtimi, išnagrinėjome Komisijos pasiūlytų finansinių pataisų pobūdį.

36 Nustatėme tris atvejus, kai Komisija pasiūlė mažesnę sisteminę fiksuoto dydžio pataisą, nors ji turėjo pagrįsti kiekybinį vertinimą atskirai nustatytomis (kiekybiškai) įvertinamomis klaidomis. Vienu iš šių atvejų ji pasiūlė būsimų deklaruotinių išlaidų prevencinį fiksuoto dydžio sumažinimą, kurį ji neteisingai įvardijo kaip pataisą. Šiuo atveju Komisija susitarė su valstybe nare, kad audito institucija neturi tikrinti sutarčių, kurioms taikomas fiksuoto dydžio sumažinimas, o tai neatitiko ES teisės aktų (žr. [1 langelį](#)).

²² BNR 1303/2013 85 straipsnis ir 144 straipsnio 1 dalis.

²³ Ten pat, 127 straipsnio 1 dalis.

1 langelis

Komisija pasiūlė mažesnę sisteminę fiksuoto dydžio pataisą, o ne didesnes individualias pataisas

Atlikdama atitikties auditą Slovakijoje, Komisija nustatė, kad dvi sutartys buvo neteisingai sudarytos su ekonominės veiklos vykdytojais, kurie dėl šiurkštaus profesinių pareigų pažeidimo neturėjo teisės dalyvauti programoje. Vadovaudamasi savo finansinių pataisų gairėmis, Komisija pasiūlė taikyti 25 % finansinę pataisą visoms šių sutarčių išlaidoms. Vėlesnės finansinės pataisos procedūros metu nustatyta, kad tas pats pažeidimas galėjo turėti įtakos 46 sutartims. Komisija sutiko visoms šioms sutartims, įskaitant iš pradžių audituotas dvi, taikyti 10 % fiksuoto dydžio pataisą. Kadangi Komisija nustatė pažeidimą šiose konkrečiose sutartyse, reikalavimų neatitinkančių išlaidų suma galėjo būti apskaičiuota, ir audituotoms sutartims turėjo būti taikoma 25 % individuali finansinė pataisa. Likusių 46 sutarčių Komisija atskirai nevertino ir negavo tokio vertinimo iš valstybės narės. Vietoj to šioms sutartims buvo pritaikyta 10 % fiksuoto dydžio pataisa.

Komisija paprašė sumažinti nedeklaruotas išlaidas ir neįtraukė susijusių sutarčių į būsimus auditus

Komisija audito metu padarė išvadą, kad Vengrijos viešųjų pirkimų valdymo ir kontrolės sistema veikia tik iš dalies ir ją reikia iš esmės tobulinti. Ji paprašė Vengrijos valdžios institucijų visoms deklaruotoms išlaidoms taikyti 10 % fiksuoto dydžio finansinę pataisą, todėl valstybė narė išskaičiavo 157,2 milijono eurų. Be to, buvo pasiūlyta šį fiksuoto dydžio sumažinimą pritaikyti ir visų susijusių sutarčių būsimoms išlaidoms ir neteisingai jį vadino pataisa. Komisija sutiko su audito institucija, kad ji ateityje neaudituos sutarčių, kurioms taikoma fiksuotoji norma (išskyrus vėlesnius įvykius).

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

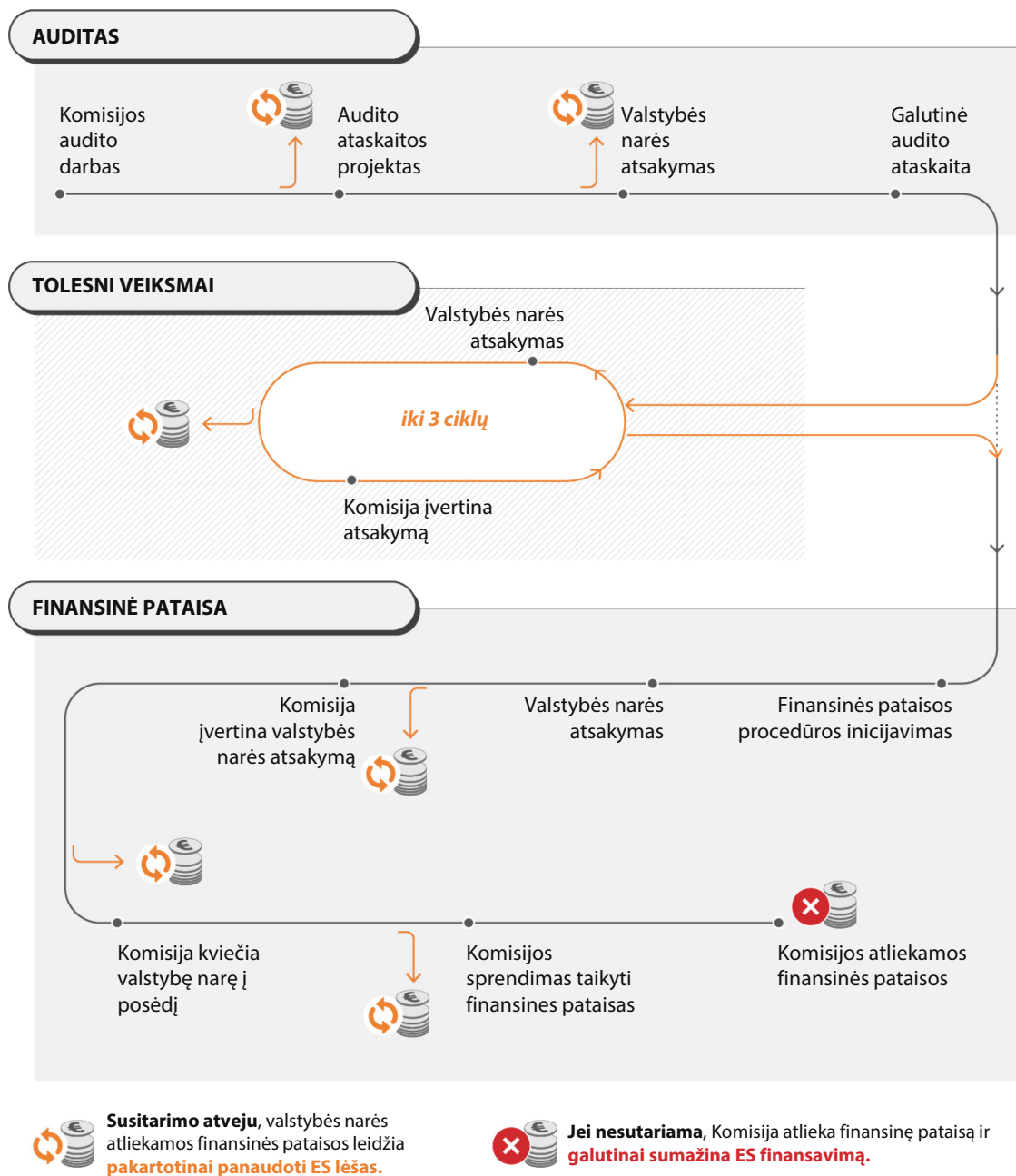
Po galutinių audito ataskaitų Komisija neskubėjo pradėti ir nebūtinai pradėjo finansinės pataisos procedūras

37 ES teisės aktuose nustatyta, kad Komisijos finansinės pataisos procedūra pradedama informuojant atitinkamą valstybę narę apie jos preliminaras tyrimo išvadas. Juose tiksliai nenustatyta, kada Komisija turėtų pradėti procedūrą (žr. **22–24** dalis). Manome, kad siekiant išvengti proceso uždelimo procedūra galėtų būti pradėta nedelsiant po to, kai baigiama rengti galutinė audito ataskaita, kurioje išdėstyti galutiniai Komisijos auditorių nustatyti faktai, išvados ir rekomendacijos.

38 Nustatėme, kad Komisija nepradėjo finansinių pataisų procedūrų iš karto po to, kai buvo patvirtinta galutinė audito ataskaita. Nors finansinių pataisų procedūra yra nurodyta teisės aktuose, Komisija pirmiausia atlieka vieną ar daugiau tolesnių veiksmų etapų, suteikdama valstybėms narėms daugiau laiko pateikti papildomų įrodymų (žr. **I priedą**). Ši procedūra teisės aktuose nenurodyta. Mūsų nagrinėtų 16 atvejų (susijusių su 10 skirtingų valstybių narių) imtyje nuo Komisijos galutinės audito ataskaitos datos iki anksčiau minėto tolesnių veiksmų etapo pabaigos vidutiniškai praėjo 588 dienos. Nustatėme, kad taip yra daugiausia dėl to, kad galutinėse audito ataskaitose pateiktos pastabos buvo nepakankamai pagrįstos ir jose ne visada buvo pateikta galutinė pozicija. Tokiomis aplinkybėmis po galutinės audito ataskaitos reikėjo atlikti papildomą audito darbą, kad būtų galima tiksliai apskaičiuoti būtinas finansines pataisas.

39 Trukmė taip pat priklauso nuo to, kiek laiko reikia susitarimui pasiekti, ir Komisija šiam metodui teikia pirmenybę, nes taip išvengiama tolesnių ilgų teisinių procesų, įskaitant keitimąsi nuomonėmis dėl pataisų proporcingumo (žr. **06** dalį). 14 iš 16 mūsų atrinktų atvejų Komisija ir valstybė narė susitarė per tolesnių veiksmų etapą. Tai gali vykti bet kuriuo metu, kaip parodyta **4 diagramoje**. Likusiais dviem atvejais Komisija pradėjo finansinės pataisos procedūrą, kurios metu taip pat buvo pasiektas susitarimas. Šios dvi procedūros buvo užbaigtos be galutinio ES finansavimo sumažinimo.

4 diagrama – Finansinių pataisų, atsižvelgiant į Komisijos atliktus auditus, rengimo procesas

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis BNR 1303/2013 ir Komisijos praktika.

Komisijos finansinių pataisų procedūra trunka daugiau nei dvejus metus

40 Siekiant užtikrinti savalaikę ES finansinių interesų apsaugą ir pašalinti nustatytas reikalavimus neatitinkančias išlaidas, finansinių pataisų procedūra neturėtų būti ilgesnė nei būtina. Dviem mūsų imties atvejais Komisijos pradėtos finansinės pataisos procedūros truko atitinkamai 812 ir 893 dienas (2,2 ir 2,5 metų) (žr. [2 langelį](#)). Sudėjus tolesniems etapams skirtą laiką, tampa aišku, kad Komisija išnagrinėjo šiuos du atvejus iš viso per 1 220 ir 1 331 dieną (3,3 ir 3,7 metų).

2 langelis

Po ilgai truncančių diskusijų sumažėja finansinės pataisos dydis

Atlikdama vieną Vokietijos veiksmų programos auditą, Komisija padarė išvadą, kad perkančioji organizacija neteisingai sudarė sutartį, nes nebuvo laikomasi taikytinų ES taisyklių (pareiga viešai paskelbti apie konkursą). Todėl tam turėjo būti taikoma 100 % finansinė pataisa pagal pačios Komisijos gaires, kuriomis siekiama užtikrinti nuoseklų taikymą visose valstybėse narėse.

Per visą procedūrą nacionalinės valdžios institucijos laikėsi nuomonės, kad ES taisyklės nebuvo pažeistos. Vis dėlto valstybė narė pareiškė, kad siekdama „*laiku užbaigti finansinės pataisos procedūrą [...] sutinkanti su 25 % finansine pataisa, nepaisant skirtingo teisinio vertinimo*“. Praėjus 812 dienų po oficialios finansinės pataisos procedūros pradžios, Komisija, remdamasi proporcingumo principu, sutiko su siūloma pataisa.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

Komisijos iš pradžių pasiūlytos finansinės pataisos sumažintos be pakankamo pagrindimo

41 Finansinės pataisos turėtų būti grindžiamos galutinėje Komisijos audito ataskaitoje nustatytais sumomis, išskyrus atvejus, kai Komisijos tarnybos vėliau pagrindžia ir dokumentais patvirtina kitą sumą. Dviejuose iš 16 mūsų nagrinėtų auditų (žr. [3 langelį](#)) Komisijos pasiūlyta finansinių pataisų suma buvo mažesnė nei galutinėje audito ataskaitoje ir šis sumažinimas nebuvo pakankamai pagrįstas (įskaitant tai, kaip buvo taikomas proporcingumo principas).

3 langelis

Nepagrįstai sumažintos finansinių pataisų sumos

2018 m. atlikdama Slovakijos veiksmų programos atitikties auditą (žr. Slovakijos pavyzdį [1 langelyje](#)), Komisija nustatė, kad su įmone, kuri turėjo būti pašalinta dėl dalyvavimo kartelyje, vis dėlto buvo sudaryta viešojo pirkimo sutartis. 2019 m. balandžio mėn. galutinėje audito ataskaitoje Komisija padarė išvadą, kad, remiantis taikomomis gairėmis, turėtų būti taikoma 25 % finansinė pataisa, o 2020 m. liepos mėn. Komisija pradėjo finansinės pataisos procedūrą, prašydama nustatyti visas sutartis, kurioms ši problema turėjo įtakos, ir joms pritaikyti 25 % finansinę pataisą. Atlikdami auditą, kuriuo grindžiama mūsų 2022 m. metinė ataskaita²⁴, taip pat priėjome prie išvados, kad Komisija turėtų taikyti 25 % finansinę pataisą visoms 48 paveiktoms sutartims, todėl turėtų būti išskaičiuota papildoma 145 milijonų eurų suma.

Tačiau 2023 m. sausio mėn. Komisija užbaigė procedūrą pateikdama galutinį raštą, kuriame nurodė, kad Slovakija sutiko taikyti sumažintą 10 % finansinę pataisą visoms 48 sutartims, kurios buvo paveiktos klaidos. Mūsų nuomone, ši sumažinta pataisa nebuvo pakankamai pagrįsta.

Panaši situacija susiklostė Vokietijoje (žr. [2 langelį](#)), kur buvo pritaikyta 25 %, o ne 100 % finansinė pataisa, kaip numatyta Komisijos gairėse dėl tokio pobūdžio pažeidimų, o pagrindimas, išskyrus proporcingumo principo taikymą, nebuvo pakankamai pagrįstas dokumentais.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

Komisija pati finansinių pataisų pagal Audito Rūmų audito metu nustatytus faktus neatliko, tačiau tai padaryti paprašė valstybių narių

42 Komisija yra atsakinga už tolesnius veiksmus, susijusius su Europos Audito Rūmų patikinimo pareiškimo audito rezultatais, ir prireikus atlieka finansines pataisas²⁵. Audito Rūmai savo galutinę analizę oficialiai pateikia kaip užbaigimo raštą, ir Komisija tuo momentu turėtų pasidaryti savo išvadas. Įvertinome Komisijos veiksmus šiuo atžvilgiu, pasitelkę 15 Audito Rūmų auditų imtį su kiekybiškai įvertinamomis klaidomis, nustatytomis 2017–2021 m. Per šį laikotarpį buvo galima užbaigti visus tolesnius veiksmus.

²⁴ 2022 m. Europos Audito Rūmų metinė ataskaita.

²⁵ BNR 1303/2013 144 straipsnio 3 dalis.

Vangūs tolesni veiksmai po Europos Audito Rūmų nustatytų faktų ir nepradėtos finansinės pataisos procedūros

43 Dėl Komisijos tolesnių su Audito Rūmų nustatytais faktais susijusių veiksmų, nustatėme, kad problemos panašios į tas, kurias nustatėme nagrinėdami pačios Komisijos atliktų auditų tolesnius veiksmus (žr. **37–40** dalis). Reglamentavimo sistemoje nėra nustatyta aiškių terminų, per kuriuos Komisija turi padaryti išvadas ir pradėti finansinės pataisos procedūrą (**22–24** dalys). Komisijos vidaus procedūrose nustatyta, kad raštas dėl tolesnių veiksmų paprastai turėtų būti išsiųstas valstybei narei per tris mėnesius nuo Europos Audito Rūmų užbaigimo rašto.

44 Mūsų atrinktų 15 Europos Audito Rūmų auditų atveju Komisija vidutiniškai užtruko ilgiau nei vienerius metus, kol pateikė laišką dėl tolesnių veiksmų. Vienu atveju Komisija pirmąjį raštą dėl tolesnių veiksmų pateikė praėjus daugiau nei ketveriems metams po to, kai gavo Europos Audito Rūmų užbaigimo raštą. Mūsų nagrinėtų 15 atvejų imtyje iš viso tolesnių veiksmų procesas truko vidutiniškai ilgiau nei trejus metus.

45 Remiantis Komisijos gairėmis, finansinės pataisos procedūra turėtų būti pradedama, kai valstybė narė nesutinka su rašte dėl tolesnių veiksmų siūlomomis finansinėmis pataisomis. Mūsų išnagrinėtuose 15 Europos Audito Rūmų auditų nustatėme septynis atvejus, kai nebuvo tolesnių veiksmų. Atitinkamos valstybės narės nesutiko su pataisomis, Komisija toliau ilgai su jomis keitėsi nuomonėmis, tačiau procedūros nepradėjo.

Europos Audito Rūmų nustatyti kiekybiškai įvertinami faktai buvo atmesti be pakankamo pagrindimo

46 Kai Komisija savo poziciją grindžia Audito Rūmų audito ataskaitomis, ji turi pati padaryti išvadas dėl finansinių pasekmių²⁶. Komisija turėtų dokumentuoti savo galutinės pozicijos pagrindimą. Mūsų atrinktų 15 Audito Rūmų auditų imtyje iš viso buvo nurodytos 44 atskiros klaidos. Komisija nesutiko su mūsų atliktu dviejų klaidų vertinimu, tačiau įsipareigojo įvertinti ir stebėti, kokių veiksmų imamasi dėl likusių 42 pastabų, ir prireikus atlikti reikiamas pataisas, kai tai teisiškai įmanoma²⁷. Praktikoje:

- šio audito metu į dvi pastabas vis dar nebuvo atsižvelgta, nes valstybė narė nesutiko su Komisijos pasiūlytomis finansinėmis pataisomis;

²⁶ BNR 1303/2013 144 straipsnio 3 dalis.

²⁷ Komisijos atsakymų į 2020 m. EAR metinę ataskaitą 5.14 punktas.

- o keturiolikos pastabų atveju valstybės narės atliko finansines pataisas;
- o šešios pastabos galiausiai buvo užbaigtos be finansinių pataisų, nors Komisija jas iš pradžių buvo pasiūliusi. Po tolesnio apsikeitimo argumentais su valstybe nare siūlomų pataisų buvo atsisakyta, kartais be pagrįsto pagrindo (žr. pavyzdį [4 langelyje](#));

4 langelis

Siūlomų finansinių pataisų panaikinimas be tinkamo pagrindimo

Audito Rūmai pateikė užbaigimo raštą, kuriame nurodė dvi klaidas Europos regioninės plėtros fondo veiksmų programoje Čekijoje. Beveik po metų Komisija pasiūlė atitinkamas finansines pataisas. Valstybės narės institucijos sutiko su vienos operacijos pataisa, tačiau nesutiko su kita ir pateikė panašius argumentus, kuriuos jau buvo pateikusios savo atsakyme Audito Rūmams. Išnagrinėjusi valstybės narės argumentus, Komisija pateikė antrą raštą dėl tolesnių veiksmų, kuriame patvirtino iš pradžių pasiūlytą finansinę pataisą. Valstybės narės institucijos atsakė, kad jos nesutinka su ja ir jokių naujų argumentų nepateikė.

Komisija nepradėjo finansinės pataisos procedūros, o 2025 m. gegužės mėn. pateikė užbaigimo raštą, kuriame sutiko su valstybės narės pozicija, nors nacionalinės institucijos savo galutiniame atsakyme jokių naujų faktų nepateikė.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

- o dvidešimt atvejų buvo baigti nagrinėti po Komisijos vertinimo, tačiau nebuvo pasiūlyta jokių finansinių pataisų. Kai kuriais atvejais buvo nepakankamai pagrįsta, kodėl Komisija nesiūlė pataisų (žr. pavyzdį [5 langelyje](#)).

5 langelis

Nustatytos netinkamos finansuoti išlaidos, tačiau finansinių pataisų neprašoma

Atsižvelgdama į Audito Rūmų pastabas dėl veiksmų programos Šiaurės Reine-Vestfalijoje (Vokietija), Komisija padarė išvadą, kad valstybės narės valdžios institucijos sistemingai deklaravo ne tik paramos gavėjo, bet mokymo dalyvių faktiškai patirtas išlaidas. Tai neatitiko teisinių reikalavimų²⁸. Todėl penkiasdešimt procentų Komisijai deklaruotų išlaidų neatitiko ES bendro finansavimo reikalavimų.

²⁸ BNR 1303/2013 65 straipsnio 2 dalis ir 67 straipsnio 1 dalies a punktas.

Užuot taikiusi finansines pataisas, kad šios netinkamos finansuoti išlaidos būtų neįtrauktos, Komisija užbaigė nustatyto fakto nagrinėjimą nepritaikiusi finansinių pataisų. Ji padarė išvadą, kad „bet kokia galima kompensacijos permoka būtų laikino pobūdžio, nes ją kompensuotų papildomos išlaidos, pagrįstos iki programos vykdymo pabaigos“. Teisės aktuose nebuvo numatyta kompensacijos ateityje galimybė, todėl Komisija nesilaikė reikalavimo taikyti privalomas finansines pataisas netinkamoms finansuoti išlaidoms²⁹.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

Komisijos 2014–2020 m. taikytos privalomų grynujų finansinių pataisų nuostatos nedavė laukiamų rezultatų

47 Reaguodama į padidėjusį klaidų lygį, apie kurį Audito Rūmai pranešė savo 2012 m. metinėje ataskaitoje, Komisija paskelbė komunikatą³⁰ dėl privalomų grynujų finansinių pataisų (žr. 08 dalį). Šiomis pataisomis buvo siekiama apsaugoti ES biudžetą ir užtikrinti didesnę atgrasomąjį poveikį, nes susijusios valstybės narės praranda šią joms skirtą ES finansavimo dalį ir todėl negali dar kartą panaudoti pataisytų ir susigražintų sumų. Šiomis nuostatomis siekiama paskatinti valstybes nares pačias nustatyti klaidas, apie jas pranešti ir jas ištaisyti ir taip pagerinti valdymo ir kontrolės sistemas.

48 Komisijos komunikate teigiama, kad nors tokios pataisos iki tol buvo išimtys, 2014–2020 m. laikotarpio sistema nepalieka jokios diskrecijos priimant sprendimą dėl finansinės pataisos ir kad tokios pataisos sanglaudos politikos srityje taps standartine praktika didelių trūkumų atveju. Atitinkamai ji laikytųsi savo žemės ūkio srityje taikomo metodo, kur tokios pataisos jau yra norma³¹.

49 Tačiau Komisija pirmąjį sprendimą dėl privalomos grynosios finansinės pataisos priėmė tik po daugiau nei 10 metų, 2025 m. rugsėjo mėnesį. Mūsų audito metu Komisija pradėjo dar kitas tris privalomų grynujų finansinių pataisų procedūras. Vieną kitą procedūrą Komisija pradėjo 2020 m., bet sustabdė dėl teisinio pagrindo trūkumo.

²⁹ BNR 1303/2013 144 straipsnio 1 dalies c punktas.

³⁰ Komisijos komunikatas COM(2013) 934 final.

³¹ Ten pat.

50 Komisija laikosi nuomonės, kad teisinės nuostatos dėl privalomų grynųjų finansinių pataisų jau turi atgrasomąjį poveikį, nes valstybės narės imasi daugiau taisomųjų veiksmų, kad jų išvengtų³². Tačiau nėra įrodymų, kuriais būtų galima pagrįsti šį priežastinį ryšį, o pareiškimas prieštarauja 2013 m. komunikato teiginiui, kad privalomos grynųjų pataisos taps standartine praktika. Be to, nuolat didelis klaidų lygis, apie kurį pranešama mūsų metinėse ataskaitose (žr. **1 diagramą**) ir Komisijos audito išvadose (žr. **33** dalį), rodo, kad atgrasomasis poveikis yra nepakankamas.

51 Atrinkome 14 Komisijos ir du Audito Rūmų auditus, kuriuose nustatyta reikšmingų klaidų ir dėl kurių Komisija turėjo taikyti privalomas grynąsias finansines pataisas. Peržiūrėjome šiuos atvejus, kad įvertintume, kaip Komisija nustatė privalomų grynųjų finansinių pataisų kriterijus ir ar ji tuos kriterijus taikė teisingai ir nuosekliai. Tais atvejais, kai kriterijai buvo įvykdyti ir reikėjo atlikti privalomas grynąsias finansines pataisas, peržiūrėjome, ar Komisija jas pritaikė tinkamai ir be nepagrįsto delsimo.

Komisijos gairės ir kriterijai dėl privalomų grynųjų finansinių pataisų nėra pakankamai aiškūs ir dažnai taikomi nenuosekliai

52 Teisinėse nuostatose³³ numatytos trys sąlygos, kuriomis Komisija turėtų tiesiogiai taikyti privalomas grynąsias finansines pataisas:

- 1) Komisija arba Audito Rūmai nustato **pažeidimus**;
- 2) nustatyti pažeidimai rodo valdymo ir kontrolės sistemos veiksmingo veikimo **didelius trūkumus**;
- 3) didelis trūkumas:
 - a) **nebuvo nustatytas** patikinimo dokumentų rinkinyje arba kitoje Komisijai pateiktoje audito institucijos audito ataskaitoje, ir nebuvo imtasi atitinkamų priemonių iki tos dienos, kai Komisija ar Europos Audito Rūmai nustatė pažeidimą;
 - b) valstybė narė nesiėmė tinkamų taisomųjų priemonių iki tos dienos, kurią Komisija arba Audito Rūmai nustatė pažeidimą.

³² REGIO GD 2024 m. metinė veiklos ataskaita, p. 40 ir EMPL GD 2024 m. metinė veiklos ataskaita, p. 55.

³³ BNR 1303/2013 145 straipsnio 7 dalis.

Peržiūrėjome, kaip Komisija įvertino šių bendrųjų sąlygų įvykdymą mūsų atrinktuose 16 auditų.

Ar nustatytas pažeidimas?

53 Kalbant apie pirmąją sąlygą, kuri turi būti įvykdyta, **pažeidimus** gali padaryti tik ekonominės veiklos vykdytojas, kuris nėra už programą atsakinga institucija šiame vaidmenyje. Pastebėjome, kad Komisijos gairėse, visų pirma jos standartiniame darbiname dokumente dėl sprendimo dėl privalomų grynųjų finansinių pataisų, nevertinama, ar nustatyta klaida atitinka pažeidimo apibrėžtį³⁴. Nustatėme du atvejus, kai už programą atsakingų institucijų veiksmai lėmė didelių trūkumų, kuriuos įvertinusi Komisija padarė skirtingas išvadas dėl to, ar šie trūkumai lėmė pažeidimus, ar ne. Vienu atveju Komisija padarė teisingą išvadą, kad privalomos gryniosios finansinės pataisos taikymo kriterijai nebuvo įvykdyti, nes didelį trūkumą lėmė už programą atsakingos institucijos vykdomos jai pavestos funkcijos (ir pažeidimų atskirais atvejais nenustatyta). Kitu atveju didelį trūkumą ir su juo susijusias nepagrįstai išmokėtas sumas lėmė programų institucijų vykdomos funkcijos. Komisija neteisėtai išmokėtas sumas laikė pažeidimais ekonominės veiklos vykdytojų lygmeniu ir pradėjo privalomos gryniosios finansinės pataisos procedūrą.

Ar tai yra didelio trūkumo įrodymas?

54 Komisijos gairės, pagal kurias nustatoma, ar trūkumas yra didelis, buvo taikomos tik tais atvejais, kai pažeidimai buvo nustatomi atliekant atitikties auditą. Kitų rūšių audituose, pavyzdžiui, teminiuose arba ankstyvuose prevenciniuose audituose, arba vykdamas Komisijos tolesnius veiksmus, susijusius su Audito Rūmų auditais, nustatyti pažeidimai nebuvo vertinami kaip galimų privalomų finansinių pataisų taikymo pagrindas.

55 Be to, kriterijai, pagal kuriuos nustatoma, ar tenkinama antroji sąlyga, t. y. **didelis trūkumas**, nėra pakankamai aiškiai apibrėžti Komisijos gairėse. Svarbus kiekybinis kriterijus yra klaidų lygis, apskaičiuotas atitinkamai veiksmų programai. Remiantis Komisijos gairėmis, didesnis nei 5 % klaidų lygis yra aiškus ženklas, kad veiksmų programos valdymo ir kontrolės sistemoje esama didelių veiksmingo veikimo trūkumų.

³⁴ BNR 1303/2013 2 straipsnio 36 dalis.

56 Komisija taip pat nustatė su klaidų dažnumu susijusį kriterijų: jei ji nustato klaidas trijose arba keturiose iš aštuonių audito institucijos anksčiau audituotų operacijų, ji mano, kad tai rodo didelį trūkumą. Jos gairėse taip pat nustatyti šeši kiti kriterijai, nepateikiant išsamesnių jų vertinimo instrukcijų, todėl yra daug erdvės interpretacijoms ir dėl to jie taikomi nenuosekliai.

57 Nustatėme atvejų, kai Komisija padarė išvadą, kad buvo didelių trūkumų, nors bendras klaidų lygis buvo mažesnis nei 2 %. Kitais atvejais Komisijos auditų metu nustatytas bendras klaidų lygis viršijo 10 %, o klaidų dažnumas buvo didelis. Tačiau Komisija padarė išvadą, kad valdymo ir kontrolės sistemoje didelių trūkumų nebuvo (žr. pavyzdžius [6 langelyje](#)).

6 langelis

Nenuoseklus valdymo ir kontrolės sistemos vertinimas

Vienoje veiksmų programoje Prancūzijoje Komisija nustatė papildomų kiekybiškai įvertinamų klaidų keturiose iš aštuonių operacijų, o perskaičiuotas bendras klaidų lygis buvo 44 %. Tačiau ji padarė išvadą, kad didelių trūkumų nebuvo, nes audito institucija negalėjo nustatyti dviejų sukčiavimo operacijų, o aukštą klaidų lygį daugiausia lėmė viena operacija. Mes nesutinkame su šia nuomone, nes ji buvo pagrįsta reprezentatyvia imtimi, o tai reiškia, kad problema yra sisteminė ir platesnio masto.

Kitoje Italijoje vykdomoje programoje Komisija keturiose iš aštuonių audituotų operacijų rado klaidų, kurių audito institucija nenustatė. Dėl to perskaičiuotas bendras klaidų lygis buvo 14 %. Nors Komisijos audito ataskaitos projekte valdymo ir kontrolės sistema įvertinta kaip turinti didelių trūkumų, jos galutinėje ataskaitoje ši išvada pakeista, nurodant, kad taisomieji veiksmai, kurių imtasi reaguojant į audito išvadą, padėjo išspręsti šį klausimą. Kadangi didelis trūkumas buvo įrodytas audito metu, netvarkingų sumų pašalinimas po to, kai Komisija jas nustatė, negali būti laikomas įrodymu, kad valdymo ir kontrolės sistema iš esmės patobulinta.

Abiem atvejais pačios Komisijos kriterijai aiškiai rodė, kad yra didelių trūkumų, tačiau ji padarė kitokią išvadą.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

58 Siekdama padaryti išvadą dėl didelio valdymo ir kontrolės sistemų trūkumo, Komisija taip pat įvertina 18 pagrindinių reikalavimų (pavyzdžiui, „*tinkamo valdymo patikrinimai*“), kurie, jei vertinami kaip veikiantys tik iš dalies („reikia esminio patobulinimo“) arba visai neveikiantys, laikytini dideliu trūkumu³⁵. 16 auditų imtyje nustatėme penkis atvejus, kai Komisija padarė išvadą, kad didelių trūkumų nėra, nors pagrindiniai reikalavimai buvo įvertinti kaip veikiantys tik iš dalies. Tai neatitiko teisinės sistemos ir todėl atvejai nebuvo toliau nagrinėjami siekiant atlikti galimas privalomas grynąsias finansines pataisas.

Ar valstybė narė jau nustatė, pranešė ir tinkamai ištaisė nustatytą trūkumą?

59 Kalbant apie trečiąją 52 dalyje nurodytą sąlygą, nustačius didelį trūkumą, Komisija nustato, ar valstybė narė tą trūkumą jau buvo nustačiusi, apie jį pranešusi ir tinkamai ištaisyusi, prieš jį nustatant Komisijai arba Audito Rūmams.

60 Nustatėme, kad Komisijos galutiniuose audito dokumentuose, skirtuose dideliame trūkumui įvertinti, nenurodyta nustatymo data, o tai yra svarbu vertinant, ar turėtų būti taikoma privaloma grynoji finansinė pataisa. Iš šešių mūsų imties atvejų, kai Komisija nustatė didelį trūkumą, vienu atveju ji neteisingai padarė išvadą (žr. 7 langelį), kad valstybė narė jau nustatė trūkumą ir jį tinkamai ištaisė.

7 langelis

Neteisingas momentas, kada buvo nustatytas ir ištaisytas didelis trūkumas, vertinimas

Dėl vienos veiksmų programos Lenkijoje, Komisija padarė išvadą, kad didžioji dalis didelių trūkumų buvo nustatyta, apie juos pranešta ir jie buvo ištaisyti iki Komisijos audito. Komisija nustatė papildomų kiekybiškai įvertinamų klaidų, kurių audito institucija neaptiko šešiose iš 11 audituotų operacijų. Atsižvelgiant į valstybės narės nenustatytų, nepraneštų ir tinkamai neištaisytų klaidų dažnį, turėjo būti taikoma privaloma grynoji finansinė pataisa.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

³⁵ Reglamento 480/2014 30 straipsnio 2 dalis.

Komisija neatliko privalomų grynųjų finansinių pataisų, net jei to reikalaujama pagal teisės aktus

61 Nustačius, kad atvejis atitinka privalomos gryniosios finansinės pataisos sąlygas (žr. **52** dalį), Komisija privalo pradėti procedūrą ir atlikti finansinę pataisą.

62 Nustatėme, kad 16 iš 32 mūsų audituotų atvejų (žr. **16** dalies **a)** ir **c)** punktus) buvo įvykdytos sąlygos ir turėjo būti pradėta procedūra (kaip paryškinta **8 langelyje** pateiktame pavyzdyje). Tačiau iki 2025 m. rugsėjo mėn. Komisija pradėjo procedūrą tik dviem atvejais iš 16. Nė vienu iš šių atvejų Komisija dar nepriėmė sprendimo dėl privalomų grynųjų finansinių pataisų.

8 langelis

Nepaisant teisinės prievolės, Komisija neatliko privalomų grynųjų finansinių pataisų

Atlikdami sistemos, kuri apėmė šešias skirtingas 2014–2020 m. veiksmų programas, auditą Vengrijoje, Komisijos auditoriai 25 iš 29 audituotų viešųjų pirkimų procedūrų nustatė pažeidimų ir padarė išvadą, kad Vengrijos nacionalinė viešųjų pirkimų sistema veikia tik iš dalies ir ją reikia iš esmės tobulinti. Tai yra didelis valdymo ir kontrolės sistemos trūkumas. Visos privalomos gryniosios finansinės pataisos taikymo sąlygos buvo įvykdytos.

Tačiau Komisija nepradėjo privalomos gryniosios finansinės pataisos procedūros, bet pasiūlė Vengrijos institucijoms atlikti 10 % fiksuoto dydžio finansinę pataisą visoms išlaidoms (jau deklaruotoms ir būsimoms; žr. **1 langelį**) dėl visų sutarčių, kurios pateko į neveiksmingo valdymo patikras. Dėl to ES finansavimo suma nebuvo sumažinta, o nacionalinės valdžios institucijos galėjo pakartotinai panaudoti lėšas.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

Komisijai prireikė daugiau nei trejų metų, kad pradėtų privalomų grynųjų finansinių pataisų procedūrą, kartais siūlant mažesnes sumas, nei reikalaujama

63 Kai tenkinamos privalomų grynųjų finansinių pataisų sąlygos, Komisija turi pradėti pataisų procedūrą ir priimti oficialų sprendimą panaikinti ES įnašą. Manome, kad finansinės pataisos procedūra turėtų būti pradėta nedelsiant po to, kai baigiama rengti galutinė audito ataskaita (žr. **37** dalį). Tačiau teisės aktuose nėra konkretaus termino, kada tai turėtų įvykti (žr. **21–24** dalis).

64 Išnagrinėjome tris mūsų imties atvejus, dėl kurių Komisija buvo padariusi išvadą, kad tenkinamos privalomų grynujų finansinių pataisų sąlygos. Trimis aptariamais atvejais procedūra buvo pradėta praėjus daugiau nei trejiems metams po to, kai didelis trūkumas buvo nustatytas remiantis pažeidimais. Toks ilgas laikotarpis nėra tinkamas, jei siekiama reaguoti laiku ir užtikrinti patikimą finansų valdymą.

65 Be to, pagal reguliavimo sistemą³⁶, kai tenkinamos privalomų grynujų finansinių pataisų sąlygos, veiksmų programai skirtas ES finansavimas turėtų būti sumažintas. Visais trimis imties atvejais, kai Komisija pradėjo procedūrą, manome, kad ji neteisingai pasiūlė, kad tik dalis finansinių pataisų turėtų galutinai sumažinti ES lėšas, ir kad valstybės narės galėtų pakartotinai panaudoti kitą lėšų dalį.

Ataskaitos apie finansinių pataisų taikymą nėra pakankamai patikimos

66 Siekdama užtikrinti metinių veiklos ataskaitų ir metinės valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitos patikimumą, Komisija turėtų galėti pasikliauti valstybių narių patikima ir struktūrizuota stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistema bei informacija, leidžiančia atskirti Komisijos ir valstybių narių atliktas finansines pataisas. Išnagrinėjome Komisijos stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistemą ir peržiūrėjome pagrindinių duomenų patikimumą.

Bendra pataisų suma neatskleidžiama, o nurodytos sumos nėra pakankamai patikimos

67 Savo 2014–2020 m. laikotarpio ataskaitose už programas atsakingos institucijos pagal teisinę sistemą neprivalėjo atskirti finansinių pataisų nuo sumų, kurių vertinimas vis dar buvo atliekamas³⁷. Todėl Regioninės ir miestų politikos generalinio direktorato (REGIO GD) ir Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinio direktorato (EMPL GD) metinėse ataskaitose, kurios grindžiamos iš už programą atsakingų institucijų metinių ataskaitų gautais suvestiniais duomenimis (t. y. ir atliktomis pataisomis, ir atliekamais vertinimais), nurodytos kaip išskaičiuotos sumos neparodo visos faktiškai atliktų finansinių pataisų sumos.

³⁶ BNR 1303/2013 145 straipsnio 7 dalis.

³⁷ Ten pat, 137 straipsnio 1 dalis.

68 2014–2020 m. laikotarpiu už programą atsakingos valstybių narių institucijos buvo paprašytos pateikti tik visą finansinių pataisų, susijusių su audito institucijų atliktais veiksmų auditais, sumą³⁸. Valstybėms narėms nenustatyta jokių papildomų reikalavimų pateikti išsamią informaciją apie pataisų kilmę, pavyzdžiui, apie pataisas, atliktas po vadovaujančiųjų institucijų patikrinimų, Komisijos patikrinimų, Audito Rūmų audito ar OLAF tyrimų. REGIO GD ir EMPL GD šią informaciją pateikė naudodamiesi savo IT priemonėje rankiniu būdu užregistruotais duomenimis ir keliomis pagrindinėmis skaičiuoklėmis, paremtomis jų pačių po Komisijos patikrinimų, Audito Rūmų auditų ir OLAF tyrimų surinkta informacija. **1 lentelėje** pateikiama viso programavimo laikotarpio finansinių pataisų, atliktų atlikus įvairių rūšių patikras ir auditus, apžvalga.

1 lentelė. 2014–2020 m. laikotarpiu praneštos finansinės pataisos (milijonais eurų)

	REGIO GD	EMPL GD
Komisijos patikros	773,8	300,1
Audito Rūmų auditai	60,7	137,7
OLAF tyrimai	75,0	16,7
Iš viso	909,5	454,5

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis REGIO GD ir EMPL GD 2024 m. metinių veiklos ataskaitų 7K priedais.

69 Mūsų imties nagrinėtais atvejais šių pateiktų skaičių tikslumą patikrinome metinės veiklos ataskaitose pateiktas pataisas palygindami su pataisomis, kurioms pritarė valstybės narės. Nustatėme skirtumus 11 iš 47 nagrinėtų atvejų. Šie skirtumai susiję su sumomis, kurios nurodytos per mažos arba per didelės, ir kai kuriais atvejais siekė kelis milijonus eurų. **9 langelyje** pateikti du pavyzdžiai.

³⁸ Komisijos įgyvendinimo reglamento Nr. 1011/2014 7 straipsnis.

9 langelis

Klaida, dėl kurios EMPL GD 2023 m. metinėje veiklos ataskaitoje buvo pateikta gerokai per didelė pataisų suma

Po Audito Rūmų atlikto veiksmų programos Lenkijoje audito EMPL GD pasiūlė 474 000 eurų finansinę pataisą, kurią valstybė narė atliko. Tačiau dėl neteisingo ranka padaryto įrašo buvo klaidingai pranešta, kad pritaikyta 474 **milijonų** eurų, o ne 474 **tūkstančių** eurų pataisa. Vien ši suma sudarė daugiau kaip 60 % pataisų, kurias 2024 m. birželio mėn. EMPL GD pateikė savo metinėje veiklos ataskaitoje, reaguodamas į Europos Komisijos ir Audito Rūmų auditus ir OLAF tyrimus. Po to, kai pateikėme savo nustatytus faktus, EMPL GD pakeitė savo paskelbtą metinę veiklos ataskaitą nauja versija su atnaujintomis sumomis.

Po Audito Rūmų audito atliktos pataisos, į kurias nebuvo atsižvelgta REGIO GD 2023 m. metinėje veiklos ataskaitoje

Mūsų 2019 m. metinėje ataskaitoje (5.27 dalyje) nurodome 113 milijonų eurų pataisas, kurias už programas atsakingos institucijos atliko gavusios Komisijos prašymą po ankstesniais metais atlikto Audito Rūmų audito. Tačiau šios sumos nebuvo įtrauktos į REGIO GD 2023 m. metinėje veiklos ataskaitoje nurodytas 2014–2020 m. laikotarpiu padarytas pataisas.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

70 Siekdama pašalinti kai kuriuos pirmiau nurodytus trūkumus, 2021–2027 m. laikotarpiui Komisija paskelbė metodinę pastabą, kurioje paaiškino, kad remiantis audito institucijos nustatytais faktais atliktos pataisos turėtų būti atskirtos nuo pataisų, padarytų atlikus Komisijos patikrinimus, Audito Rūmų auditą ir OLAF tyrimus. Išlaidos, kurios vis dar vertinamos (žr. 67 dalį), taip pat turėtų būti nurodomos atskirai nuo finansinių pataisų. Tačiau dar neaišku, kaip tai bus taikoma praktiškai.

Valstybės narės ne visada teisingai pranešė apie finansines pataisas, atliktas po audito institucijų patikrų

71 REGIO GD ir EMPL GD savo metinėse veiklos ataskaitose nurodo bendrą po audito institucijų atliktų veiksmų auditų pataisų sumą, remdamiesi tuo, ką valstybių narių institucijos nurodė savo programų finansinėse ataskaitose. Pagal Komisijos gaires šios pateiktos sumos turėtų atitikti audito institucijų metinėse kontrolės ataskaitose nurodytas sumas³⁹.

72 Palyginome ataskaitose nurodytas visų veiksmų programų sumas su į finansines sąskaitas įtrauktomis sanglaudos politikos išlaidomis ir pastebėjome didelių skirtumų. Finansinėse ataskaitose, o kartu ir metinėse ataskaitose, pateikiamos netikslios sumos. **10 langelyje** pateikiame skirtumų, kuriuos nustatėme 2022–2023 ataskaitiniams metams, apžvalgą.

10 langelis

Po audito institucijų patikrų atliktų finansinių pataisų ataskaitose palikti neatitikimai lėmė, kad metinėse veiklos ataskaitose buvo pateiktos netikslios sumos

Nustatėme, kad 2022–2023 ataskaitiniais metais dėl audito institucijų atliktų operacijų auditų, nurodytų metinėse kontrolės ataskaitose, ir 13 patikinimo dokumentų rinkinių ataskaitose atliktų finansinių pataisų skirtumai viršijo 1 milijoną eurų. 10 atvejų finansinėse ataskaitose sumos buvo nurodytos neteisingai ir dėl to metinėse veiklos ataskaitose buvo pateikta netiksli informacija apie audito institucijų pataisas.

Pavyzdžiui, vienos veiksmų programos atveju audito institucijos metinėje kontrolės ataskaitoje, apimančioje 2022–2023 m. finansines ataskaitas, nurodyta 26 milijonų eurų pataisų, o finansinių ataskaitų priede – tik 4 milijonų eurų suma. Skirtumas buvo susijęs su ekstrapoliuota 22 milijonų eurų pataisa, dėl kurios klaidų lygis sumažėjo iki 2 %, apie kurią nebuvo pranešta finansinėse ataskaitose atlikus operacijų auditą. Todėl dėl audito institucijų atliktų operacijų auditų atsiradusios pataisos metinės veiklos ataskaitose buvo sumažintos 22 milijonais eurų.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis nagrinėtais Komisijos dokumentais.

³⁹ Sąskaitų rengimo, tikrinimo ir pripažinimo gairės [EGESIF_15_0018–04](#) ir metinių kontrolės ataskaitų ir audito nuomonės gairės [EGESIF_15–0002–04](#).

Įvertintos būsimos pataisos neatspindi Komisijos gebėjimo nustatyti ir ištaisyti sanglaudos politikos išlaidų klaidas

73 Už sanglaudos išlaidas atsakingi du generaliniai direktoratai turi pateikti pakankamą patikinimą dėl rizikos užbaigiant programas. Tai finansinėse ataskaitose išliksiančio klaidų lygio įvertis, kai Komisija pritaikys būtinas finansines pataisas, kad bendras klaidų lygis visoms programoms sumažėtų iki 2 %. Tiksliau, rizika užbaigiant programas apibrėžiama kaip skirtumas tarp įvertintų per metus atliktų neteisėtų mokėjimų (rizika atliekant mokėjimą) ir sumų, kurias reikia ištaisyti, siekiant sumažinti likutinį bendrą klaidų lygį bent iki 2 % kiekvienai atskirai programai (įvertintos būsimos pataisos⁴⁰). Todėl įvertintos būsimų pataisų sumos grindžiamos metinės rizikos atliekant mokėjimą, ir tikslinės rizikos, susijusios su programos užbaigimu, skirtumu. Vertinome Komisijos metodiką rizikai užbaigiant programą nustatyti.

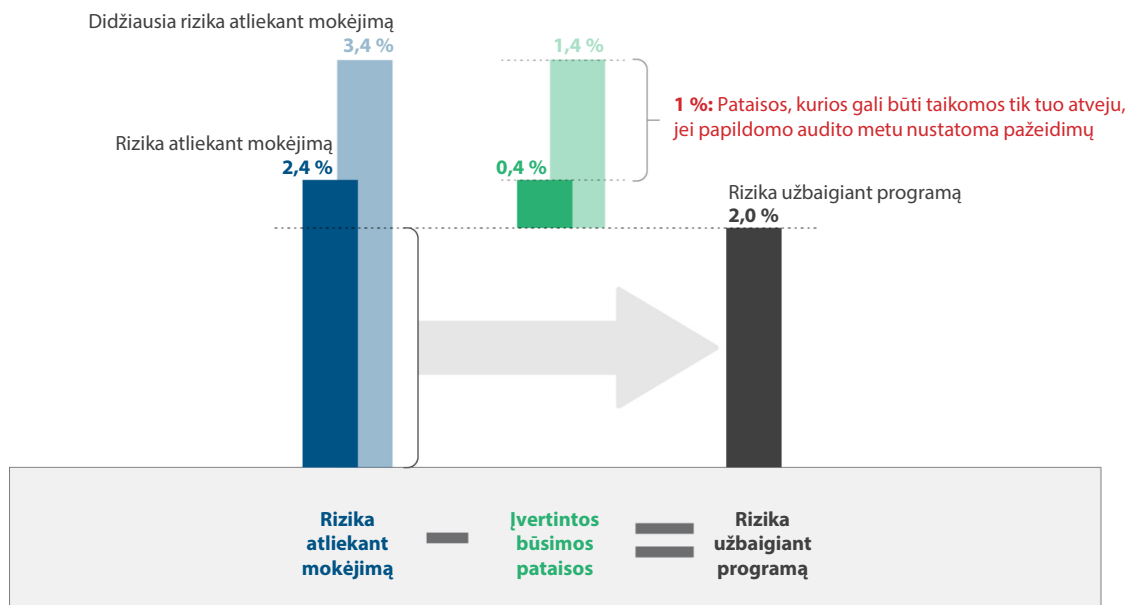
74 Savo 2024 m. metinėse veiklos ataskaitose tiek REGIO GD, tiek EMPL GD įvertino, kad būsimos 2014–2020 m. programų pataisos sumažintų numatomą riziką užbaigimo metu iki 2,0 %⁴¹. Iš viso rizika atliekant mokėjimą 2014–2020 m. sanglaudos politikos išlaidų atveju buvo nuo 2,4 % iki 3,4 %, o įvertintų būsimų pataisų užbaigiant programą rizika būtų 2,0 %.

75 Tačiau užbaigus programą nurodyta rizika gali būti per maža, nes būsimų pataisų įverčiai grindžiami ne tik Komisijos audituose nustatytais pažeidimais, bet ir papildomomis sumomis bei fiksuotais dydžiais, taikomais atsižvelgiant į su neaudituotomis programomis susijusią papildomą riziką, kurią atspindi didžiausios rizikos rodiklis mokėjimo metu (žr. [5 diagramą](#)). Kadangi faktinės finansinės pataisos tokiems papildomiems mokėjimams nebus taikomos, jei nebus atliekamas tolesnis šių programų auditas, tikėtina, kad įvertintos būsimos pataisos bus didesnės nei faktiškai įgyvendintos.

⁴⁰ REGIO GD ir EMPL GD 2024 m. metinės veiklos ataskaitos, terminų žodynis.

⁴¹ Ten pat, 9 priedas.

5 diagrama – Ataskaitose nurodytos pervertintos būsimos pataisos

Šaltinis: Audito Rūmai, remdamiesi REGIO GD ir EMP GD 2024 m. metinėmis veiklos ataskaitomis.

76 Generaliniai direktoratai nepalygino iš pradžių įvertintų būsimų pataisų su faktinėmis pataisomis metinėse veiklos ataskaitose. Komisija savo metinėje valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitoje dėl sanglaudos išlaidų taip pat nepateikė tokios informacijos. Nepateikiant tokio palyginimo metinės veiklos ataskaitos ir metinės valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitos nėra skaidrios naudotojams, nes jos nesuteikia informacijos apie tai, ar faktinėmis pataisomis galima užtikrinti, kad apskaičiuotas klaidų lygis programos užbaigimo metu būtų mažesnis nei 2 %.

77 Palyginome faktiškai padarytas finansines pataisas su veiksmų programų metinės veiklos ataskaitose nurodytomis Komisijos įvertintomis būsimomis finansinėmis pataisomis, kurių nurodytas bendras likutinis klaidų lygis viršija 2 %. Nustatėme, kad apskritai faktinės finansinės pataisos vis dar buvo gerokai mažesnės už 2024 m. metinės veiklos ataskaitos pateikimo metu iš pradžių numatytas pataisas (žr. [III priedą](#)). Generaliniai direktoratai nepakankamai aiškiai paaiškina pagrindines priežastis, dėl kurių, palyginti su pradiniais įverčiais, sumažėjo pataisų lygis ir jų poveikis ataskaitose nurodytai rizikai užbaigiant programą.

Išvados ir rekomendacijos

78 Finansinės pataisos yra svarbi ES biudžeto apsaugos priemonė, padedanti užtikrinti ne tik kad biudžetas būtų naudojamas teisėtai ir tvarkingai veiklai, bet ir kad biudžeto finansų valdymas būtų patikimas. Darome išvadą, kad abiejų programavimo laikotarpių finansinių pataisų mechanizmas turi nemažai trūkumų ir kad pataisų taikymas yra tik iš dalies veiksmingas siekiant apsaugoti ES biudžetą. Komisija savo pirmąjį sprendimą dėl finansinės pataisos priėmė 2025 m. rugsėjo mėn., nors 2014–2020 m. laikotarpiu Komisijos ir mūsų atliktų patikrinimų metu klaidų lygis nuolat buvo didelis. Vis dėlto po Komisijos atliktų patikrinimų valstybės narės pritaikė reikšmingas finansines pataisas, kurios leido joms pakartotinai panaudoti lėšas.

79 Finansinių pataisų teisinė sistema yra sudėtinga, todėl Komisija susiduria su iššūkiais jas taikydama (žr. [18–20](#) dalis). Visų pirma, finansinių pataisų taikymo procedūra nėra griežtai ribojama laiko atžvilgiu. Komisija savo nuožiūra nusprendžia, kada pradėti procedūrą ir kiek laiko tai gali užtrukti, todėl nėra termino, kuriuo remiantis būtų galima nustatyti, ar Komisija laiku taikė finansines pataisas (žr. [21–24](#) dalis).

80 Be to, tam, kad Komisija galėtų taikyti privalomą grynąją finansinę pataisą, turi būti tenkinamos įvairios teisinės sąlygos, ir tai rodo sistemos sudėtingumą. Ši sistema gerokai apriboja Komisijos privalomų grynųjų finansinių pataisų taikymo sritį, nes ji negali būti taikoma valstybių narių programų priežiūros institucijoms, kurioms pavesta vykdyti ES biudžetą, net jei labiausiai tikėtina, kad jos padarys reikšmingiausių klaidų (žr. [25–26](#) dalis). Taip pat nustatėme, kad 2021–2027 m. teisinėje sistemoje buvusios nuostatos iš esmės nepatobulintos (žr. [27–30](#) dalis).

81 2025 m. liepos 17 d. Komisija pateikė [pasiūlymą dėl Europos fondo reglamento](#), į kurį įtrauktos laikotarpio po 2027 m. finansinių pataisų taisyklės, dėl kurių šiuo metu vyksta diskusijos. Tai suteiks galimybę spręsti dvejose ankstesnėse dalyse iškeltas problemas, ypač šias:

- valstybių narių institucijos, vykdydamos savo funkcijas, patenka į Komisijos privalomų grynųjų finansinių pataisų taikymo sritį;
- visus pateiktose ataskaitose nurodytus pažeidimus Komisija privalo ištaisyti taikydama privalomas grynąsias finansines pataisas;
- dideliems valdymo ir kontrolės sistemų trūkumams Komisija taiko privalomas grynąsias finansines pataisas;

82 Audito rūmai pateiks nuomonę apie Komisijos pasiūlymą dėl Europos fondo, kurioje bus aptariamoms ir su finansinėmis pataisomis susijusios nuostatos.

83 Komisija priėmė tik vieną sprendimą dėl finansinės pataisos, bet jos tolesni veiksmai, susiję su savo ir Audito Rūmų auditais, privertė valstybes nares atlikti reikšmingas finansines pataisas. Tačiau trimis mūsų imties atvejais Komisija neteisingai kiekybiškai įvertino siūlomas pataisas ir vienu atveju nukrypo nuo ES teisės aktų nuostatų apribodama būsimų nacionalinių institucijų auditų apimtį (žr. [31–36](#) dalis).

1 rekomendacija – taikyti finansines pataisas tik taip, kaip numatyta teisinėje sistemoje

Komisija turėtų:

- a) finansines pataisas grįsti individualiai patikrintais pažeidimais ir tik tada, kai tai neįmanoma, siūlyti sistemine fiksuoto dydžio pataisą;
- b) užtikrinti, kad fiksuotų dydžių sumažinimai neužkirstų kelio reguliariems deklaruotų išlaidų patikrinimams ir auditams ateityje.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m.

84 Komisija neskuba pradėti finansinių pataisų procedūros po to, kai baigiamos rengti jos audito ataskaitos. Ji pradeda nuo tolesnių veiksmų derinimo su valstybėmis narėmis, kuris nėra numatytas teisės aktuose. Tai užima daug laiko, nes reikia įdėti daugiau pastangų atlikti papildomą audito darbą, ir Komisija siekia susitarti dėl finansinių pataisų sumos, kurią turi taikyti valstybė narė (žr. [37–39](#) dalis). Kai Komisija galiausiai pradeda finansinių pataisų procedūrą, ji trunka ilgai ir kartais baigiasi susitarimu dėl mažesnių valstybės narės įgyvendinamų finansinių pataisų sumų (žr. [40](#) dalį).

85 Kaip ir dėl su Komisijos auditais susijusių tolesnių veiksmų, Komisija taip pat delsia imtis veiksmų dėl Audito Rūmų nustatytų faktų. Be to, priešingai nei nurodyta jos pačios gairėse, buvo atvejų, kai ji nepradėjo procedūros, nors valstybė narė nesutiko su jos siūlomomis Audito Rūmų nustatytais faktais paremtomis finansinėmis pataisomis (žr. [42–45](#) dalis).

86 Kai kurios Komisijos valstybėms narėms pasiūlytos finansinių pataisų sumos buvo sumažintos, palyginti su jos audito ataskaitose nustatytais sumomis, nepateikiant pakankamo pagrindimo (žr. 41 dalį). Be to, Komisija be pakankamo pagrindimo atmetė kai kuriuos kiekybiškai įvertinamus faktus, kuriuos nustatė Audito Rūmai (žr. 46 dalį).

2 rekomendacija – užtikrinti, kad finansinės pataisos būtų atliktos laiku

Komisija turėtų:

- a) nustatyti ir taikyti pagrįstus terminus visiems finansinės pataisos procedūros etapams;
- b) užtikrinti, kad galutines audito ataskaitas būtų galima lengviau naudoti finansinėms pataisoms taikyti, kuo labiau sumažinant poreikį atlikti papildomą audito darbą; dėl to sutrumpėtų tolesni veiksmai ir būtų mažiau diskusijų su valstybėmis narėmis;
- c) pradėti finansinės pataisos procedūrą kiekvienu atveju, kai valstybės narės nesutinka su Komisijos pasiūlyta finansine pataisa;
- d) pakankamai pagrįsti ir dokumentuoti siūlomų finansinių pataisų sumų pakeitimus ir vengti pakeitimų negavus naujų įrodymų.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m.

87 Reaguodama į didėjančią klaidų lygį, apie kurį pranešė Audito Rūmai, 2013 m. Komisija pareiškė, kad naujos privalomų grynųjų finansinių pataisų nuostatos nepaliks Komisijai jokios diskrecijos jas taikant ir kad jos taps standartine praktika didelių trūkumų atveju (kaip žemės ūkio išlaidų pataisų atveju). Tačiau po daugiau nei dešimties metų Komisija priėmė vieną sprendimą dėl finansinės pataisos taikymo sanglaudos politikos srityje. Komisijos gairės ir tokių privalomų grynųjų pataisų kriterijai nėra aiškiai apibrėžti ir dažnai taikomi nenuosekliai. Visų pirma jose nepakankamai aiškiai apibrėžti didelių trūkumų vertinimo kriterijai ir pagrindinių reikalavimų kategorijos, kad būtų užtikrintas objektyvus vertinimas.

88 Komisija ne visada pradėdavo privalomą gryniosios finansinės pataisos procedūrą, kai buvo tenkinami teisiniai kriterijai, o jei imdavosi veiksmų, procedūra būdavo pradėdama praėjus daugiau nei trejiems metams nuo didelio trūkumo nustatymo ir taikant mažesnes finansinės pataisos sumas, nei reikalaujama pagal teisės aktus. Vietoj Komisijos pataisų finansines pataisas atliko valstybės narės nedarydamos jokio poveikio ES finansavimo paskirstymui valstybėms narėms ir todėl nebuvo atgrasomojo poveikio, dėl kurio būtų pagerintos valdymo ir kontrolės sistemos (žr. 47–65 dalis).

3 rekomendacija – užtikrinti nuoseklumą vertinant valdymo ir kontrolės sistemas ir didelius trūkumus

Komisija turėtų užtikrinti pagrindinių reikalavimų vertinimo ir didelių trūkumų vertinimo nuoseklumą ir gerinti susijusių gairių aiškumą, jei reikia.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m.

89 Bendra finansinių pataisų suma metinėse veiklos ataskaitose ir metinėje sanglaudos politikos valdymo ir veiklos ataskaitoje neatskleidžiama. Nors Komisija ėmėsi veiksmų, kad pašalintų informacijos apie pataisas ir jų kilmę valstybių narių sąskaitose trūkumą, nurodyti skaičiai nėra pakankamai patikimi. Be to, valstybės narės ne visada teisingai pranešė apie finansines pataisas, padarytas atsižvelgiant į audito institucijų auditus. Galiausiai, įvertintos būsimos pataisos neatspindi Komisijos pajėgumo nustatyti ir ištaisyti sanglaudos išlaidų klaidas, todėl tikėtina, kad ataskaitose nurodyta rizika užbaigiant programą bus nepakankamai įvertinta (žr. 66–77 dalis).

4 rekomendacija – pagerinti informacijos apie pataisas pateikimo metinėse veiklos ataskaitose ir metinėje sanglaudos politikos valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitoje būdus

Komisija turėtų pagerinti savo teikiamas ataskaitas:

- a) nurodydama bendrą atliktų pataisų sumą ir užtikrindama, kad jos skelbiami duomenys, įskaitant duomenis apie pataisų kilmę, būtų tikslūs;
- b) įvertindama būsimas pataisas remdamasi savo pajėgumais nustatyti ir ištaisyti klaidas;
- c) didindama skaidrumą, pateikiant iš pradžių įvertintų būsimų pataisų ir faktiškai atliktų finansinių pataisų palyginimą bei atskleisdama poveikį rizikai baigiant vykdyti programą.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m.

Šią ataskaitą priėmė Audito Rūmų narės Annemie Turtelboom vadovaujama II kolegija 2025 m. spalio 15 d. Liuksemburge vykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Tony Murphy
Pirmininkas

Priedai

I priedas. Proceso, kuriuo pagal Bendrąjį nuostatų reglamentą Nr. 1303/2013 nustatoma Komisijos finansinė pataisa, chronologija

Veiksmas	Terminas
Audito etapas	
1) Komisijos pranešimas valstybei narei apie auditą	75 straipsnio 2 dalyje suteikiamas ne mažesnis kaip 12 darbo dienų terminas, išskyrus skubius atvejus.
2) Audito ataskaitos projektas	75 straipsnio 2a dalies a punktas: per tris mėnesius nuo audito ar patikrinimo vietoje.
3) Valstybės narės atsakymas į ataskaitos projektą	Teisės aktuose neapibrėžta.
4) Galutinė audito ataskaita (Komisijos auditoriai)	75 straipsnio 2a dalies b punktas: per tris mėnesius nuo valstybės narės užpildyto atsakymo į audito ataskaitos projektą gavimo.
<i>Tolesnių veiksmų etapas</i>	
5) Tolesni Komisijos ir valstybės narės veiksmai	Bendrajame nuostatų reglamente nepaminėta ir jiems netaikomas joks terminas.
Finansinės pataisos procedūros etapas	
6) Komisija oficialiai pradeda 145 straipsnyje numatytą procedūrą ir informuoja valstybę narę apie savo preliminarious išvadas	Teisės aktuose neapibrėžta.
7) Valstybės narės atsakymas dėl 145 straipsnyje numatytos procedūros inicijavimo, tik dėl tiksliai nustatytų pažeidimų	145 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybė narė gali atsakyti <u>per du mėnesius</u> .

Veiksmas	Terminas
8) Valstybės narės atsakymas dėl 145 straipsnyje numatytos procedūros inicijavimo, <u>jei</u> taikoma fiksuoto dydžio ir (arba) ekstrapoliuota pataisa	Pagal 145 straipsnio 2 dalį suteikiamas <u>papildomas dviejų mėnesių</u> laikotarpis, per kurį valstybė narė gali pateikti atsakymą.
9) Valstybės narės atsakymas dėl 145 straipsnyje numatytos procedūros inicijavimo, <u>jei</u> taikoma fiksuoto dydžio ir (arba) ekstrapoliuota pataisa <u>ir</u> termino pratęsimas yra tinkamai pagrįsti	145 straipsnio 2 dalyje „tinkamai pagrįstoms aplinkybėms“ nenustatytas joks terminas.
10) Komisijos atliktas valstybės narės atsakymo vertinimas	Teisės aktuose neapibrėžta.
11) Komisija informuoja valstybę narę apie savo išvadą, o nesutarimo atveju nustato posėdžio datą.	Teisės aktuose neapibrėžta.
12) Posėdžio data	Teisės aktuose neapibrėžta.
13) Komisijos sprendimas per šešis mėnesius nuo posėdžio arba (14)	145 straipsnio 6 dalyje nustatytas šešių mėnesių terminas, išskyrus atvejus, kai prašoma ir (arba) pateikiama papildomų įrodymų.
14) Komisijos sprendimas per šešis mėnesius nuo papildomų įrodymų, pateiktų po posėdžio, gavimo	Teisės aktuose nenustatyta, kiek laiko po posėdžio Komisija gali skirti valstybei narei pateikti papildomų įrodymų.
15) Komisijos sprendimas, <u>jei</u> posėdis neįvyksta	Jeigu kvietimas dalyvauti posėdyje išsiunčiamas, bet posėdis neįvyksta, pagal 145 straipsnio 6 dalį reikalaujama, kad Komisija priimtų sprendimą per aštuonis mėnesius nuo kvietimo į posėdį išsiuntimo dienos.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Reglamentu 1303/2013.

II priedas. Privalomų grynųjų finansinių pataisų, susijusių su dideliais valdymo ir kontrolės sistemų trūkumais, taikymo teisiniai reikalavimai

145 straipsnio 7 dalis	2 straipsnio 39 dalis „didelis trūkumas“	2 straipsnio 36 punktas „pažeidimas“	2 straipsnio 37 dalis „ekonominės veiklos vykdytojas“	85 straipsnis
Komisija ir (arba) Audito Rūmai nustato pažeidimus...	ES fondų įgyvendinimo tikslais...	ES arba nacionalinės teisės pažeidimas...	fizinis ar juridinis asmuo arba kitas subjektas, dalyvaujantis įgyvendinant ESI fondų paramą...	taikytinos teisės neatitinkančios išlaidos
rodančius didelį trūkumą...	reikalingi esminiai sistemos patobulinimai...	dėl ekonominės veiklos vykdytojo veiksmų ar neveikimo...	išskyrus valstybę narę, besinaudojančia savo, kaip viešosios valdžios institucijomis, išimtinėmis teisėmis.	Komisijai deklaruotos išlaidos
kurie nebuvo atskleisti ir	sukelia ES lėšoms didelę pažeidimų riziką, nesuderinamą su besąlygine audito nuomone	kai nepagrįstas išlaidas įtraukus į Sąjungos biudžetą padaroma ar būtų padaryta žala ES biudžetui		pažeidimas paveikė vykdomą veiksmo atranką arba didelę riziką, kad pažeidimas turėjo tokį poveikį, arba pažeidimas paveikė išlaidų sumą, pateiktą atlyginti, arba didelę riziką, kad pažeidimas turėjo tokį poveikį.
nebuvo imtasi tinkamų priemonių iki jų nustatymo arba netaikytos atitinkamos taisomosios priemonės iki jų nustatymo.				
85 straipsnio 3 dalis Proporcingumo principas				
mažiausiai ribojanti priemonė		galinti pasiekti	siekiamą teisėtą tikslą	

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Reglamentu Nr. 1303/2013 ir ES teismų praktika.

III priedas. Įvertintų būsimų pataisų ir faktinių finansinių pataisų palyginimas veiksmų programose, kurių likutinis klaidų lygis viršija 2 %

Palyginome finansines pataisas, apie kurias pranešta ir kurios buvo atliktos iki 2024 m. metinių veiklos ataskaitų paskelbimo, su generalinių direktoratų iš pradžių įvertintomis veiksmų programų, kurių bendras likutinis klaidų lygis viršijo 2 %, būsimomis finansinėmis pataisomis.

Mūsų analizė neapėmė 2021–2022 ir 2022–2023 ataskaitinių metų, nes generaliniai direktoratai padarė išvadą dėl tų metų išlaidų teisėtumo ir tvarkingumo tik 2023 m. ir 2024 m. metinėse veiklos ataskaitose.

Nors Komisija ir valstybės narės keičiasi informacija ir atliekami tolesni audito darbai, dviejose toliau pateiktose lentelėse nurodyta, kad finansinių pataisų sumos, įvertintos iki 2024 m. metinės veiklos ataskaitos paskelbimo, vis dar buvo gerokai mažesnės už iš pradžių įvertintas pataisas:

1 lentelė – REGIO GD

Ataskaitiniai metai	Įvertintos būsimos pataisos ¹ (suapvalinti skaičiai, milijonais eurų)	Atliktos pataisos (suapvalinti skaičiai, milijonais eurų)
2015–2016	Netaikoma	0,1
2016–2017	70	60
2017–2018	451	200
2018–2019	309–562	120
2019–2020	195–372	118
2020–2021	319–561	26
Iš viso	1 343–2 015	524

¹ Nuo 2018–2019 ataskaitinių metų generaliniai direktoratai prognozuojamas būsimų pataisų sumas nurodo kaip ribas, atitinkančias pataisas, kurių reikia, kad likutinė rizika būtų mažesnė nei 2 % nuo rizikos atliekant mokėjimą ir nuo deklaruotos maksimalios rizikos veiksmų programos lygmeniu. Generaliniai direktoratai metinėse veiklos ataskaitose (apimančiose liepos (N) – birželio mėn. (N+1)) pateikia informaciją apie ataskaitinių metų išlaidoms pritaikytas pataisas, ir apie kalendoriniams metams įvertintas būsimas pataisas. Palyginimo tikslais naudojamos iš pradžių įvertintomis būsimomis pataisomis, susijusiomis su ataskaitinių metų išlaidomis. Todėl įvertintų būsimų pataisų sumos ataskaitiniams metams neatitinka metinėse ataskaitose kalendoriniams metams nurodytų sumų.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis REGIO GD duomenimis.

2 lentelė – EMPL GD

Ataskaitiniai metai	Įvertintos būsimos pataisos ¹ (suapvalinti skaičiai, milijonais eurų)	Atliktos pataisos (suapvalinti skaičiai, milijonais eurų)
2015–2016	Netaikoma	Netaikoma
2016–2017	31	18
2017–2018	66	47
2018–2019	33–41	20
2019–2020	98–194	143
2020–2021	219–303	57
Iš viso	447–635	285

¹ Nuo 2018–2019 ataskaitinių metų generaliniai direktoratai pateikė įvertintas būsimas pataisas kaip intervalą, atitinkantį pataisas, kurių reikia, kad likutinė rizika būtų mažesnė nei 2 % nuo rizikos atliekant mokėjimą ir nuo deklaruotos maksimalios rizikos veiksmų programos lygmeniu. Generaliniai direktoratai metinėse veiklos ataskaitose (apimančiose liepos (N) – birželio mėn. (N+1)) pateikia informaciją apie ataskaitinių metų išlaidoms pritaikytas pataisas, ir apie kalendoriniams metams įvertintas būsimas pataisas. Palyginimo tikslais naudojamos iš pradžių įvertintomis būsimomis pataisomis, susijusiomis su ataskaitinių metų išlaidomis. Todėl įvertintų būsimų pataisų sumos ataskaitiniams metams neatitinka metinėse ataskaitose kalendoriniams metams nurodytų sumų.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis EMPL GD duomenimis.

Santrumpos

BNR: Bendrųjų nuostatų reglamentas

EMPL GD: Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas

MVA: metinė veiklos ataskaita

MVVA: metinė valdymo ir veiklos ataskaita

OLAF: Europos kovos su sukčiavimu tarnyba

REGIO GD: Regioninės ir miestų politikos generalinis direktoratas

Terminų žodynėlis

Audito institucija: nepriklausomas nacionalinis subjektas, atsakingas už ES išlaidų programos sistemų ir operacijų auditą.

Bendrijų nuostatų reglamentas: reglamentas, kuriuo nustatomos aštuoniems ES fondams, įskaitant keturis sanglaudos politikos fondus, taikomos taisyklės. Dabartinis reglamentas apima 2021–2027 m. laikotarpį.

Didelis trūkumas: trūkumas, dėl kurio reikia iš esmės patobulinti sistemą, dėl kurio fondams kyla didelė pažeidimų rizika ir kurio buvimas yra nesuderinamas su besąlygine audito nuomone apie valdymo ir kontrolės sistemos veikimą.

Ekonominės veiklos vykdytojas: fizinis ar juridinis asmuo arba kitas subjektas, dalyvaujantis įgyvendinant Sanglaudos fondų paramą, išskyrus valstybę narę, besinaudojančia savo, kaip viešosios valdžios institucijos, išimtinėmis teisėmis;

Europos fondo reglamentas: siūlomas 2028–2034 m. Bendrijų nuostatų reglamentą, kuriuo nustatomos bendros taisyklės daugeliui ES fondų, kuriems skiriami nacionaliniai asignavimai iš ES biudžeto, įskaitant keturis sanglaudos politikos fondus, pakeisiantis reglamentas.

Finansinė pataisa: priemonė, skirta biudžetui nuo netvarkingų ar dėl sukčiavimo atsiradusių išlaidų apsaugoti, nutraukiant lėšų teikimą ar jas susigrąžinant, kad būtų kompensuoti mokėjimai, kurie buvo klaidingai atlikti pagal ES remiamus projektus ar programas.

Įvertintos būsimos pataisos: sumos, kurias reikia pataisyti, kad patvirtintas klaidų lygis be finansinių priemonių avansų poveikio būtų sumažintas bent iki 2 % kiekvienai atskirai programai.

Pagrindinis reikalavimas: 18 valdymo ir kontrolės sistemos veikimo vertinimo ir didelių trūkumų nustatymo kriterijų. Kriterijai apibrėžti Komisijos deleguotojo reglamento Nr. 480/2014 IV priede.

Pasidalijamasis valdymas: ES biudžeto lėšų panaudojimo metodas, kai, priešingai nei tiesioginio valdymo atveju, Komisija užduočių vykdymą perduoda valstybėms narėms, išlaikydama galutinę atsakomybę.

Patikimas finansų valdymas: išteklių valdymas pagal ekonomiškumo, efektyvumo ir veiksmingumo principus.

Patikinimo dokumentų rinkinys: dokumentų rinkinys, kurį kiekviena valstybė narė kasmet teikia Komisijai dėl Sanglaudos fondų ir kurį sudaro metinės finansinės ataskaitos, santrauka, kontrolės ataskaita, valdymo pareiškimas ir audito nuomonė.

Sanglaudos fondai: ES fondai, kuriais remiama ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda visoje ES. 2014–2020 m. laikotarpiu – Europos regioninės plėtros fondas, Europos socialinis fondas, Sanglaudos fondas ir Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas. 2021–2027 m. laikotarpiu tai – Europos regioninės plėtros fondas, „Europos socialinis fondas +“, Sanglaudos fondas ir Teisingos pertvarkos fondas.

Sanglaudos fondas: ES fondas, skirtas ekonominiams ir socialiniams skirtumams ES mažinti, finansuojant investicijas valstybėse narėse, kuriose bendrosios nacionalinės pajamos vienam gyventojui nesiekia 90 % ES vidurkio.

Sanglaudos politika: ES politika, kurios tikslas – mažinti regionų ir valstybių narių ekonominius ir socialinius skirtumus, skatinant darbo vietų kūrimą, verslo konkurencingumą, ekonomikos augimą, darnų vystymąsi ir tarpvalstybinį bei tarpregioninį bendradarbiavimą.

Teisėkūros institucijos: ES Taryba ir Europos Parlamentas, kurie vienodomis sąlygomis bendradarbiauja, kad priimtų ES teisės aktus.

Vadovaujančioji institucija: nacionalinė, regioninė ar vietos (viešojo arba privačiojo sektoriaus) institucija, valstybės narės paskirta valdyti ES finansuojamą programą.

Valdymo ir kontrolės sistema: struktūra, kurioje vykdoma ES išlaidų programų kontrolės veikla.

Veiksmų programa: ES finansuojamų projektų įgyvendinimo nustatytu laikotarpiu pagrindas, atspindintis Komisijos ir atskirų valstybių narių sudarytose partnerystės sutartyse nustatytus prioritetus ir tikslus.

Viešieji pirkimai: viešojo subjekto ar kitos institucijos vykdomas prekių, darbų ar paslaugų pirkimas taikant atvirą konkurso procedūrą, siekiant užtikrinti kokybę ir racionalų lėšų panaudojimą.

Komisijos atsakymai

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/SR-2025–22>

Chronologija

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/SR-2025–22>

Audito grupė

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami Audito Rūmų atliktų auditų, susijusių su įvairių sričių ES politika ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatai. Audito užduotis Audito Rūmai atrenka ir parengia taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties riziką, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų narės Annemie Turtelboom vadovaujama II audito kolegija „Investicijos sanglaudai, augimui ir įtraukčiai“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys François-Roger Cazala, jam padėjo kabineto vadovas Dirk Pauwels ir kabineto atašė Stéphanie Girard, pagrindinė vadybininkė Maria Eulàlia Reverté i Casas, užduoties vadovas Jiří Beneš, užduoties vadovo pavaduotojas Aleksandar Latinov, vyresnieji auditoriai Kevin Deceuninck ir Christophe Grosnickel, stažuotoja Maja Stavreska. Grafinį dizainą padėjo parengti Alexandra Mazilu.

François-Roger Cazala

Jiří Beneš

Aleksandar Latinov

Christophe Grosnickel

Kevin Deceuninck

Maja Stavreska

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2025 m.

Europos Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika nustatyta [Audito Rūmų sprendime Nr. 6–2019](#) dėl atvirųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis Audito Rūmų turinys yra licencijuojamas pagal [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licenciją](#). Todėl paprastai pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi bet kokie padaryti pakeitimai. Asmenys, kurie pakartotinai naudoja Audito Rūmų turinį, neturi iškreipti pirminės prasmės ar minties. Audito Rūmai nėra atsakingi už pakartotinio naudojimo padarinius.

Būtina gauti papildomą leidimą, jei tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, kurių tapatybę galima nustatyti, pavyzdžiui, Audito Rūmų darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikiami trečiųjų asmenų kūriniai.

Gavus tokį leidimą, juo panaikinamas ir pakeičiamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi bet kokie naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų.

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiesiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika netaikoma.

Europos Sąjungos institucijų europa.eu domeno svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. Audito Rūmai jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktą privatumo ir autorių teisių politiką.

Audito Rūmų logotipo naudojimas

Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Audito Rūmų sutikimo.

HTML	ISBN 978-92-849-5930-3	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/3333455	QJ-01-25-055-LT-Q
PDF	ISBN 978-92-849-5931-0	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/4255858	QJ-01-25-055-LT-N

KAIP CITUOTI

Europos Audito Rūmai, [Specialioji ataskaita 22/2025](#) „Finansinės pataisos įgyvendinant sanglaudos politiką – Sudėtinga sistema ir kol kas tik vienas Komisijos priimtas sprendimas“, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025.

Komisijos finansinės pataisos, kuriomis galutinai sumažinamas ES finansavimas valstybėms narėms, yra viena iš priemonių, apsaugančių ES biudžetą nuo reikalavimų neatitinkančių išlaidų sanglaudos politikos srityje. Buvo tikimasi, kad jos taps įprasta priemone, taikoma didelių trūkumų atveju. Prireikė daugiau nei 10 metų, kol Komisija pritaikė tokio tipo pataisas (2025 m. rugsėjo mėn.), nors 2014–2020 m. laikotarpiu kiekvienais metais buvo reikšmingai paveikti klaidų. Nustatėme, kad teisinė sistema buvo pernelyg sudėtinga ir 2021–2027 m. laikotarpiui taikoma sistema nebuvo iš esmės patobulinta. Komisija taip pat netinkamai ją taikė. Be to, ataskaitos, taip pat ir įvertintų būsimų pataisų, buvo nepakankamai patikimos, o tai rodo Komisijos negebėjimą nustatyti ir ištaisyti klaidas. Rekomenduojame Komisijai atlikti pataisas laikantis teisinės sistemos ir laiku, taip pat padidinti ataskaitų skaidrumą ir tikslumą.

Audito Rūmų specialioji ataskaita parengta pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Europos Sąjungos
leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/contact
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Socialiniai tinklai: @EUauditors